

Pekinas Rīcības platformas jomas.
Izvērtējuma ziņojums par situāciju Latvijā

SATURS

I. Ievads.....	2
II. Rīcības platformas joma „Sievietes politiskos lēmumu pieņemšanas procesos un varas pozīcijās” (G).	3
III. Rīcības platformas joma ”Sievietes un ekonomika: Ģimenes un darba dzīves saskaņošana, nodarbinātība, darba samaksas atšķirības”(F).	8
IV. Rīcības joma „Vardarbība pret sievieti ģimenē un seksuālā uzmākšanās darba vietā (D).	17
V. Rīcības platformas joma „Sievietes un vīrieši ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesos” (F).	19
VI. Rīcības platformas joma „Sievietes un veselība”(C)	20
VII. Rīcības platformas joma „Institucionālie mehānismi” (H).	25
VIII. Rīcības Platformas joma „Sieviešu izglītība un apmācības” (B). 27	
IX. Rīcības Platformas joma „Sievietes un nabadzība”(A).	31
X. Indikatori attiecībā uz meitenēm (L).....	34
XI. Rīcības Platformas joma „Sievietes un bruņotie konflikti” (E)....	39

I. Ievads

1995.gadā Pekinā Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) pasaules sieviešu ceturtās konferences laikā tika pieņemta Rīcības platforma (turpmāk – Rīcības platforma). Šajā dokumentā ir atspoguļots ANO dalībvalstu skatījums uz sievietes stāvokļa izmaiņām un situācijas uzlabošanu 12 svarīgās dzīves jomās: **nabadzība (A)**¹, **izglītība un apmācības (B)**, **veselība (C)**, **vardarbība pret sievietēm (D)**, **bruņotie konflikti (E)**, **ekonomika (F)**, **dalība lēmumu pieņemšanā (G)**, **institucionālie mehānismi (H)**, **cilvēktiesības (I)** **masu mediji (J)**, **vide (K)**, **meitenes (L)**. Rīcības platformā katrā no jomām raksturotas problēmas, piedāvāti rīcības virzieni un ieteikumi valstu valdībām par konkrētiem pasākumiem, lai panāktu uzlabojumus.

Kopš 1995.gada ANO dalībvalstīs regulāri tiek izvērtēta situācija Rīcības platformā minētajās jomās. Ņemot vērā to, ka sieviešu stāvoklis Eiropas Savienības (turpmāk –ES) dalībvalstīs Rīcības platformas uzsvērtajās problēmās nav vienādi aktuāls dažādos pasaules reģionos un to, ka ES tiek īstenota dzimumu līdztiesības politika, kas vērsta uz tiesību un iespēju nodrošināšanu abiem dzimumiem, 1998.gada decembrī Eiropas Savienības Padome (turpmāk – Padome) vienojās, ka Rīcības platformas ieviešanas novērtēšanai nepieciešams izstrādāt kvantitatīvus un kvalitatīvus indikatorus Rīcības platformas izvirzītajās jomās, kas ļautu salīdzināt situāciju dažādās ES dalībvalstīs.

Sākot ar 1999.gadu Padome ir vienojusies par indikatoriem desmit Rīcības platformā izvirzītajās jomās: „Sievietes politisko lēmumu pieņemšanas procesos un varas pozīcijās” (1999), „Sievietes un ekonomika: Ģimenes un darba dzīves saskaņošana, nodarbinātība, darba samaksas atšķirības”(2000-2001), „Vardarbība pret sievieti ģimenē un seksuālā uzmākšanās darba vietā” (2002), „Sievietes un vīrieši ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesos” (2003), „Sievietes un veselība” (2006), „Institucionālie mehānismi” (2006), „Sieviešu izglītība un apmācības” (2007), „Sievietes un nabadzība” (2007), „Rādītāji par meitenēm” (2008), „Sievietes un bruņoti konflikti” (2008).

Šobrīd Eiropas līmenī nav izstrādāti indikatoru pēdējās trijās Platformā noteiktajās jomās: „Sievietes un cilvēktiesības”(I) , „Masu mediji” (J) un „Sievietes un apkārtējā vide” (K).

2008.gadā ES uzsāka situācijas izvērtēšanu pēc izstrādātajiem indikatoriem. Šobrīd ir izvērtēta situācija divās Rīcības platformas jomās, proti, - Slovēnijas prezidentūras laikā sagatavots ziņojums „Sievietes lēmumu pieņemšanas procesos un varas pozīcijās” un Francijas prezidentūras laikā sagatavots izvērtēšanas ziņojums „Ģimenes un darba dzīves saskaņošana”. Zviedrijas prezidentūras laikā plānots sagatavot ziņojumus par Rīcības platformas indikatoriem „Vienlīdzīga darba samaksa” un „Sievietes un veselība”.

Šis ziņojums sagatavots, lai apzinātu situāciju Latvijā Rīcības platformas jomās. Analīzei izmantoti ES prezidentūru izstrādātie indikatoru. Ziņojumā izmantoti apkopotie dati no Zviedrijas prezidentūras 2009.gada izstrādātā ziņojuma Padomei par *Pekinu + 15*², kurā ietverta visu dalībvalstu situāciju Rīcības platformas jomās, saskaņā ar ES izstrādātajiem indikatoriem.

¹ Numerācija saglabāta pēc oriģinālā Rīcības Platformas dokumenta. Platformas teksts atrodams LM mājas lapā: http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba/dokumenti_un_tiesibu_akti/pekinas_ric.platforma.doc

² Kad Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums tiks oficiāli apstiprināts, tas būs pieejams LM mājas lapas sadaļā Nozares politika → Dzimumu līdztiesība → aktualitātes <http://www.lm.gov.lv/text/215> un vēlāk pārceļts uz sadaļu Nozares politika → Dzimumu līdztiesība → Situācija Latvijā un pasaulē <http://www.lm.gov.lv/text/216>

II. Rīcības platformas joma „Sievietes politiskos lēmumu pieņemšanas procesos un varas pozīcijās” (G).

1999.gadā Somijas un Slovēnijas prezidentūru laikā tika izstrādāti deviņi indikatori šīs jomas izvērtēšanai:

1. indikators mēra **sieviešu īpatsvaru valstu vai federālajos parlamentos un Eiropas Parlamentā**. Latvijā ir vērojamas atšķirības attiecībā uz abu dzimumu īpatsvaru vadošajos amatos, taču ir arī jomas, kurās Latvija, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, ir sasniegusi augstus rādītājus. Uz 2009.gada oktobri no 100 **Saeimas deputātiem** 22 ir sievietes un 78 vīrieši (attiecīgi 22% un 78%), kas ir nedaudz labāks rādītājs nekā iepriekšējā Saeimas sasaukumā, attiecīgi - 18% un 82%. Vidējais ES rādītājs ir 24% sieviešu (līdz 40% Somijā un Zviedrijā, 15% Īrijā, Slovēnijā un Ungārijā, zem 10% - Maltā un Rumānijā).

Eiropas parlamentā pēc 2009.g. jūnija vēlēšanām no Latvijas tika ievēlētas 38% sieviešu un 62% vīriešu, kas ir diezgan augsts rādītājs salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm (sk. tabulu Nr.1) ³. Piemēram, no Maltas nav tikusi ievēlēta neviena sieviete, no Čehijas – tikai 18%, bet no tādām valstīm kā Somija un Zviedrija deputātu vīriešu skaits ir mazāks nekā sieviešu, attiecīgi 62% vīriešu un 56% sieviešu. EP kopumā ir 35% sieviešu un 65% vīriešu.

Tabula Nr.1

Sieviešu un vīriešu proporcionālais skaits Eiropas Parlamentā pēc 2009.gada jūnija vēlēšanām

	Vīrieši (%)	Sievietes (%)
Beļģija	64	36
Bulgārija	59	41
Čehija	82	18
Dānija	54	46
Vācija	63	37
Igaunija	50	50
Īrija	75	25
Grieķija	68	32
Spānija	64	36
Francija	56	44
Itālija	79	21
Kipra	67	33
Latvija	62	38
Lietuva	75	25
Luksemburga	83	17
Ungārija	64	36
Malta	100	0

³ Dati no EP mājas lapas:

http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/en/men_women_en.html

Holande	52	48
Austrija	59	41
Polija	78	22
Portugāle	64	36
Rumānija	64	36
Slovēnija	71	29
Slovākija	62	38
Somija	38	62
Zviedrija	44	56
Lielbritānija	67	33

2. indikators mēra **sieviešu īpatsvaru pašvaldībās**, bet 3. indikators mēra **ievēlēto sieviešu īpatsvaru pašvaldību struktūrās**. Pēc 2009.g. pašvaldību vēlēšanām Latvijā ir 118 pašvaldības: 109 novadi un 9 republikas nozīmes pilsētas (Rīga, Jūrmala, Valmiera, Liepāja, Ventspils, Rēzekne, Daugavpils, Jēkabpils un Jelgava), sk. tabulu Nr.2. Jaunievēlēto Latvijas **pašvaldību vadītāju** vidū vīrieši ir 82 % (97 no 118), savukārt sievietes – 18 % (21 no 118). No lielāko pašvaldību vadītājiem tikai 7 ir sievietes un 26 vīrieši, bet no visiem ievēlētajiem pašvaldību deputātiem 33% ir sievietes, 67% - vīrieši (sk. tabulu Nr.2). Jo lielāka pašvaldība, jo vairāk tajā gan deputātu vīriešu (Rīga – 79%, Jelgava – 87%, Ventspils – 77%), gan pašvaldību vadītāju vīriešu.

Citu ES valstu pašvaldībās vidēji 86% vadītāji ir vīrieši, 14% sieviešu, bet deputāti – 70% vīrieši un 30% sieviešu, līdz ar to Latvijai ir vidēji rādītāji.

Tabula Nr.2

Ievēlēto pašvaldību vadītāju un deputātu sieviešu un vīriešu īpatsvars, 2009⁴

	Pašvaldības Vadītājs (V/S)	Pašvaldību deputātu skaits			
		Sievietes (Skaits)	Vīrieši (Skaits)	Sievietes (%)	Vīrieši (%)
Aizkraukle	V	9	12	43	57
Alūksne	V	12	8	60	40
Balvi	S	8	14	36	64
Bauska	V	6	11	35	65
Cēsis	V	9	14	39	61
Daugavpils	S	6	17	26	74
Daugavpils (pilsēta)	S	5	10	33	67
Dobele	V	5	13	28	72
Gulbene	V	3	11	21	79

⁴ Avots: Eiropas Komisijas Nodarbinātības, Sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorāta mājas lapas datu bāzes *Sievietes lēmumu pieņemšanā* <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=762&langId=en>

Jēkabpils	V	10	13	43	57
Jelgava	S	5	10	33	67
Jelgava (pilsēta)	V	2	13	13	87
Jūrmala (pilsēta)	V	2	13	13	87
Krāslava	S	10	13	43	57
Kuldīga	V	11	8	58	42
Liepāja	V	9	19	32	68
Liepāja (pilsēta)	V	3	12	20	80
Limbaži	V	3	13	19	81
Ludza	V	10	13	43	57
Madona	V	7	14	33	67
Ogre	V	3	12	20	80
Preiļi	S	5	6	45	55
Rēzekne	V	8	21	28	72
Rēzekne (pilsēta)	V	3	10	23	77
Rīga	V	6	23	21	79
Rīga (pilsēta)	V	13	47	22	78
Saldus	V	5	12	29	71
Talsi	V	8	11	42	58
Tukums	V	8	11	42	58
Valka	V	12	9	57	43
Valmiera	V	8	15	35	65
Ventspils	V	5	7	42	58
Ventspils (pilsēta)	V	3	10	23	77
Visi reģioni	:	222	445	33	67

4. indikators mēra **politiku, ar ko veicina līdzsvarotu dalību vēlēšanās**. Latvijā nav izstrādāta īpaša politika sieviešu dalības politikā veicināšanai. Piemēram, Zviedrijā, partiju iekšējās kārtības noteikumi paredz kvotu sistēmu, kas nozīmē - konkrētu sieviešu un vīriešu skaitu, kuri kandidēs vēlēšanās, kā arī „paritātes principu”, kas nosaka, ka vēlēšanu listē jāiekļauj viens aiz otra sievietes kandidāte un vīrietis kandidāts, nevis saraksta augšgalā vīrieši, bet pa vidu un lejā – sievietes kā tas nereti novērojams Latvijas vēlēšanu sarakstos.

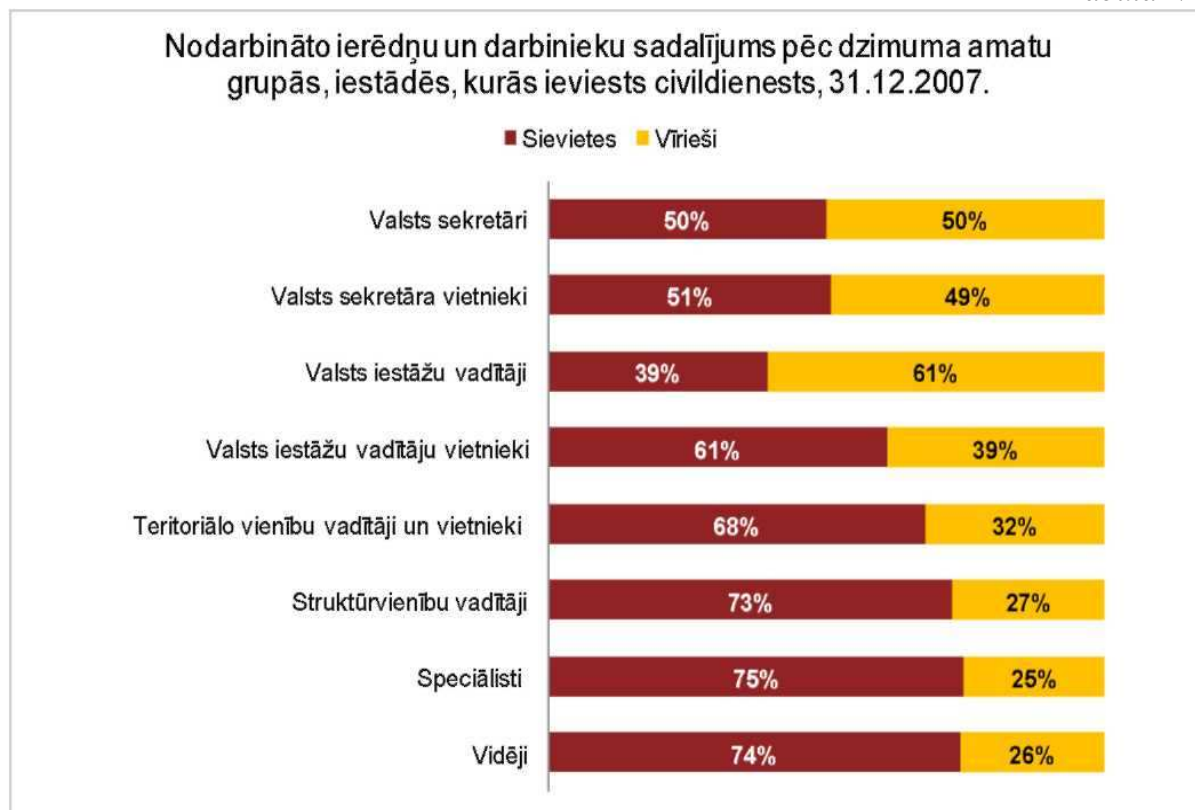
5.indikators mēra **sieviešu īpatsvaru Eiropas Komisijas locekļu vidū**. EK (komisāri un prezidents) ir 30% sieviešu un 70% vīriešu. No Latvijas līdz šim ir bijis 1 vīrietis – A.Piebalgs (enerģētikas komisārs).

6. indikators mēra **sieviešu un vīriešu skaitu ministru amatos** valstu vai federālajās valdībās. 2009.gada oktobrī Ministru kabineta sastāvā no 14 ministriem tikai 3 ir sievietes, attiecīgi 82 % un 18 %.

7. indikators un 8 .indikators mēra **Sieviešu īpatsvars augstāko valsts ierēdņu amatos un augstāko valsts ierēdņu – sieviešu – sadalījumu pa dažādām rīcības jomām**. Nodarbināto

ierēdņu un darbinieku dzimumu īpatsvars iestādēs⁵, kurās ieviests valsts civildienests, sadalījumā pa amatu grupām ir ļoti atšķirīgs (sk. tabulu Nr.3).⁶ Izteikts sieviešu pārsvars ir vērojams sākot no speciālistu līdz valsts iestāžu vadītāju vietnieku amatiem. Pašos augstākajos amatos vīriešu un sieviešu procentuālais sadalījums ir līdzīgs. Valsts iestāžu vadītāju pozīcijā dominē vīrieši (61% no kopskaita), bet to vietnieku amatos – sievietes (39% no kopskaita). Visaugstākais sieviešu īpatsvars ir zemākajās amatu grupās – speciālistu un struktūrvienību vadītāju amatos. Valsts tiešās pārvaldes iestādēs, kurās ieviests civildienests, tikai 20% sieviešu ieņem vadītāja amatus, 80% strādā speciālistu amatos (sk. tabulu Nr.3).

Tabula Nr.3



9.indikators mēra sieviešu īpatsvars dalībvalstu augstāko tiesu locekļu vidū un Eiropas Kopienas tiesas un Pirmās instances tiesas locekļu vidū.

2008. gada dati par sieviešu īpatsvaru **tiesnešu** vidū liecina, ka rajonu tiesās bija 76.5 % sieviešu un 23.5 % - vīriešu, apgabaltiesās – 76 % sieviešu un 24 % vīriešu, Augstākajā tiesā 57 % sieviešu un 43 % vīriešu, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem ES (vidēji 32%), (sk. tabulu Nr. 4)⁷. Taču līdzīgi kā citās jomās arī tiesu sistēmā ir tendence, kas tiek dēvēta par vertikālo dzimumu segregāciju, proti, - jo augstāks amats vai institūcija (līdz ar to arī darba samaksa), jo lielāks vīriešu īpatsvars tajā.

Tabula Nr.4

Sieviešu skaits (%) Augstākajās tiesās, Eiropas Cilvēktiesību tiesā un Pirmās instances tiesā

⁵ Valsts Civildienesta pārvaldes statistikas dati uz 2007.gada 31.decembri.

⁶ Valsts civildienesta pārvaldes dati, pieejami:

http://www.vcp.gov.lv/data/file/Analitiskais_zinojums_par_2007_gadu.pdf

⁷ Dati no EK Nodarbinātības, Sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorāta mājas lapas datu bāzes *Sievietes lēmumu pieņemšanā*

http://ec.europa.eu/employment_social/women_men_stats/out/public_and_juridical/ministries/en050.htm

	Valsts	Sievietes (%)	
Vairāk nekā 70%	Luksemburga	100	
	Bulgārija	78	
	Rumānija	75	
Vairāk nekā 60%	Slovākija	67	
	Ungārija	61	
Vairāk nekā 50%	Latvija	57	
	Serbija	54	
Vairāk nekā 40%	Horvātija	46	
	Zviedrija	44	
	Maķedonija	44	
	Eiropas Pirmās instances tiesa	41	
Vairāk nekā 30%	Norvēģija	37	
	Francija	36	
	Eiropas Cilvēktiesību tiesa	36	
	Slovēnija	34	
	ES-27	32	
	Somija	32	
	Visas valstis	30	
Vairāk nekā 20%	Čehija	27	
	Polija	26	
	Īrija	25	
	Austrija	25	
	Islande	22	
	Dānija	21	
	Vācija	20	
	Lihtenšteina	20	
	Vairāk nekā 10%	Lietuva	19
		Beļģija	17
		Grieķija	17
		Turcija	17
		Igaunija	16
Eiropas Savienības Civildienesta tribunāls		14	
Holande		13	
Itālija		12	
Eiropas tiesa		11	
Mazāk nekā 10%		Spānija	8
	Kipra	8	
	Lielbritānija	8	
	Portugāle	2	
	Malta	0	

III. Rīcības platformas joma "Sievietes un ekonomika: Ģimenes un darba dzīves saskaņošana, nodarbinātība, darba samaksas atšķirības"(F).

2000.-2001.gadā Francijas un Portugāles Prezidentūru laikā tika izstrādāti deviņi indikatori attiecībā uz darba un ģimenes dzīves saskaņošanu un darba samaksu. Latvijā ir vērojamas atšķirības, salīdzinot abu dzimumu iespējas saskaņot darba un ģimenes dzīvi.

1. un 2.indikators mēra **nodarbināto personu atrašanos vecāku atvaļinājumā** no kopējā nodarbināto personu skaita, kā arī sieviešu un vīriešu īpatsvaru kopējā personu, kas atrodas vecāku atvaļinājumā, skaitā. Latvijā minētie dati nav pieejami dzimumu griezumā, tomēr pētījums „Dzimumu līdztiesības aspekti darba tirgū” (*Baltic Institute of Social Sciences*, Rīga, 2006)⁸ liecina, ka līdz gada vecumam tieši māte visbiežāk pieskata bērnu ģimenē (pat līdz 97%), līdzīga situācija raksturīga arī lielākajai daļai ES dalībvalstu. Eiropas Komisijas 2008.gada Ziņojuma par vīriešu un sieviešu līdztiesību dati liecina, ka Latvija (pēc 2006.gada datiem) atrodas 16.vietā ES pēc sieviešu (vecumā no 20-49 gadiem) ar bērniem vecumā līdz 12 gadiem nodarbinātības līmeņa. Savukārt, pēc vīriešu ar bērniem nodarbinātības līmeņa Latvija atrodas 9.vietā ES. Sieviešu (vecumā no 25-49 gadiem) ar bērniem nodarbinātības līmenis Latvijā (68,4%) ievērojami pārsniedz ES vidējo rādītāju (62,4%), vīriešu ar bērniem nodarbinātības līmenis (91,2%) ir ES vidējā rādītāja (91,4%) līmenī. Visās dalībvalstīs vērojama līdzīga tendence, ka pēc bērnu piedzimšanas māšu nodarbinātība samazinās, turpretī tēvu nodarbinātības līmenis paaugstinās.

3.indikators mēra **pirmsskolas un pamatskolas vecuma bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamību ģimenēm, kuras audzina bērnus** (līdz un vairāk kā 30 stundas nedēļā). Latvija atpaliek no Barselonas mērķa - līdz 2010. gadam nodrošināt bērnu aprūpi vismaz 90 % bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātajam skolas vecumam un vismaz 33 % bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem. Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka Latvijā ir nepietiekams skaits brīvu vietu bērnu aprūpes institūcijās, sākot no 3 gadiem līdz skolas vecumam (82% bērnu vecumā no 3 līdz 6 gadiem (ieskaitot) apmeklēja pirmsskolas izglītības iestādes (saskaņā ar Eurostat ES-25 84%). Vēl zemāks ir rādītājs par vietu skaitu bērnu aprūpes iestādēs bērniem vecumā no 0-2 gadiem (saskaņā ar Eurostat 2006.gada datiem LV-16%, ES-25 26%). Latvijā bērnus līdz 2 gadu vecumam visbiežāk aprūpē vecāki, visbiežāk – māte, jo kā jau minēts, trūkst vietu bērnudārzā un nereti tik mazi bērni netiek uzņemti bērnudārzos (sk. tabulu Nr.5). Šis ir viens no iemesliem kādēļ sievietes nevar atgriezties darba tirgū un ir viena no lielākajām bezdarba riskam pakļautajām sociālajām grupām

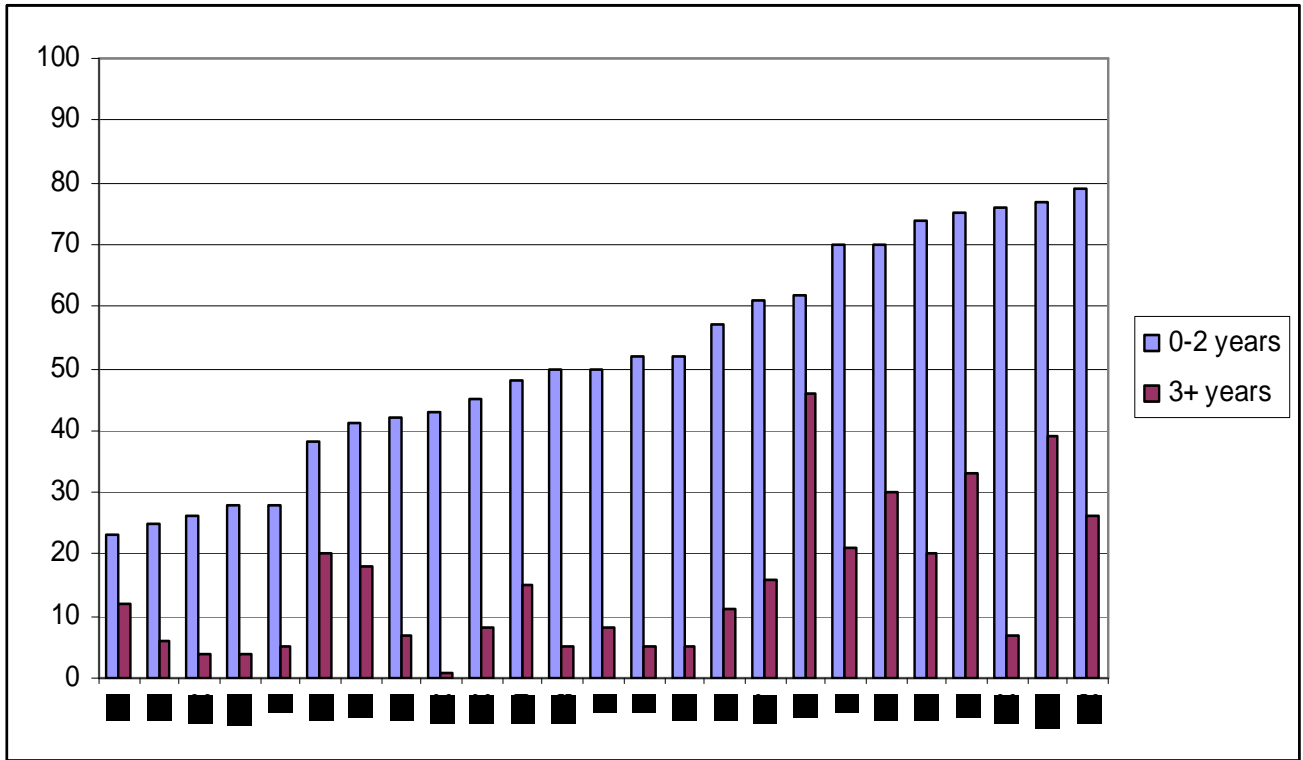
Tabula Nr.5

Bērni 0-2 gadu vecumam un no 3 līdz skolas vecumam, kurus aprūpē vienīgi vecāki uz 2006.gadu, ES - 25⁹

⁸ Pētījums pieejams LM mājas lapā, sadaļā ES struktūrfondi:

http://sf.lm.gov.lv/CMS/modules/EReditor/jscripts/tiny_mce/plugins/filemanager/files/esf/Petijumi/DTP_lielie/dzimumu_lidztiesiba.pdf

⁹ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu + 15*. 2009.gads. Avots: *Eurostat*. EU-SILC



4. indikators analizē **valstu īstenotās integrētās politikas, kas vērstas uz darba un ģimenes dzīves saskaņošanu**. Šis ir vienīgais indikators, kurā paredzēta kvalitatīva analīze. Latvijas normatīvie akti paredz tiesības abiem vecākiem uz bērnu kopšanas atvaļinājumu, kā arī ir ieviests 10 dienu ilgs paternitātes atvaļinājums. Bērnu aprūpes institūciju brīvo vietu skaits ir relatīvi pietiekams vecumā no 3 gadiem līdz skolas vecumam, bet kā ļoti nepietiekams tiek vērtēts aprūpes iespēju institūcijās nodrošinājums bērniem vecumā no 0-3 gadiem. Publisko institūciju darba laiks joprojām ir tikai daļēji atbilstošs strādājošām personām.

5. indikatora ietvaros salīdzināts **vecu ļaužu, kam nepieciešama uzraudzība** (vai aprūpe), īpatsvars par 75 gadiem vecāku iedzīvotāju grupā, analizējot personu, kas dzīvo institūcijās, kam sniedz aprūpi mājās un ko aprūpē ģimene, skaitu. Neskatoties uz sabiedrības novecošanās tendenci un augošu nepieciešamību analizēt šo tendenci gan vecuma, gan dzimuma griezumā, Latvijā šādi dati nav pieejami. Arī dati par situāciju ES ir nepilnīgi (pieejami fragmentāri dati par septiņām valstīm). Prezidentūru izstrādātajā ziņojumā secināts, ka par ģimenes locekļiem, kuriem nepieciešama uzraudzība vai aprūpe, pārsvarā rūpējas meitas un vedeklas. Tas vēlreiz uzsver nepieciešamību attīstīt atbalsta infrastruktūru, tādējādi veicinot sieviešu nodarbinātību.

6. indikators analizē kopējo **"aizņemto" laiku dienā katram no nodarbinātajiem vecākiem**, kas dzīvo kopā ar partneri un kam ir viens vai vairāki bērni, kuri ir jaunāki par 12 gadiem, vai kam ir aprūpējama persona.

7. indikators analizē analogus datus par nodarbinātajiem vecākiem, kuri dzīvo vieni. Ar „aizņemto” laiku tiek saprasts darbā, ceļā, mājas darbus veicot pavadītais laiks.

Strādājošo pāru ar bērniem vecumā līdz 6 gadiem kopējais **„aizņemtais” laiks Latvijā ir 9:59 h/dienā vīriešiem un attiecīgi 10:26 sievietēm**. Zemākais „aizņemtais” stundu skaits dienā ES ir Igaunijas (8:31) un Beļģijas (8:43) vīriešiem un augstākais - Lietuvas (10:18) un Apvienotās karalistes vīriešiem (10:07), savukārt sievietēm visaugstākais „aizņemtais” laiks ir Igaunijā (11:28) un Lietuvā (10:18) un zemākais attiecīgi Francijā (8:56) un Spānijā (9:00). Latvijā nodarbinātie vīrieši divreiz mazāk laika velta mājas darbiem un bērnu audzināšanai nekā sievietes nedēļā (attiecīgi 24:00 un 11:06). Salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm Latvijas vīrieši daudz vairāk iesaistās bērnu audzināšanā un mājas darbos un nedēļā šai nodarbei veltītais laiks pārsniedz vidēji ES-27 rādītāju (7: 08), (sk. tabulu Nr. 6).

Tabula Nr.6

Laiks, kas pavadīts mājas darbiem un bērnu aprūpei nodarbinātiem vīriešiem un sievietēm uz 2005. gadu ES-27¹⁰

	Sievietes (h nedēļā)		Vīrieši (h nedēļā)	
	Pienākumi mājās un ģimenē	Apmaksātais darbs	Pienākumi mājās un ģimenē	Apmaksātais darbs
ES-27	25.5	38.1	7.8	45.5
Beļģija	22.9	35.9	9.3	44.7
Bulgārija	24.4	46.9	7.0	48.7
Čehija	20.8	41.8	5.5	47.0
Dānija	20.9	36.4	10.8	42.9
Vācija	18.7	37.4	4.8	44.9

¹⁰ Ziņojums par sieviešu un vīriešu līdztiesību -2009.

Igaunija	25.3	42.5	11.6	46.1
Īrija	27.2	34.3	7.5	46.7
Grieķija	28.8	43.6	7.1	53.1
Spānija	24.4	40.3	4.8	46.1
Francija	26.2	36.2	8.2	40.5
Itālija	31.0	36.3	7.7	44.8
Kipra	33.1	40.7	6.3	44.2
Latvija	24.0	44.2	11.6	47.8
Lietuva	16.6	42.2	5.3	46.7
Luksemburga	32.9	36.9	12.5	44.8
Ungārija	26.3	43.1	10.0	49.6
Malta	22.6	38.5	7.7	46.7
Holande	36.6	29.5	14.3	43.2
Austrija	20.6	38.6	4.8	46.0
Polija	28.0	44.4	8.1	50.4
Portugāle	25.4	43.6	9.5	46.3
Rumānija	29.0	49.5	9.0	53.1
Slovēnija	30.9	43.7	10.1	46.1
Slovākija	26.6	44.4	7.7	49.0
Somija	18.8	38.6	8.8	43.1
Zviedrija	17.4	38.2	9.6	44.8
Lielbritānija	28.7	32.0	10.5	44.1

8.indikators mēra **sieviešu nodarbinātības** līmeni. Sieviešu nodarbinātības līmenis Latvijā līdz šim ir bijis relatīvi augsts, un 2008.gadā tas bija 65,4% (sk. tabulu Nr.7)¹¹, tādējādi pārsniedzot ES vidējo rādītāju (59,1 %) un apsteidzot Lisabonas mērķi – 60% līdz 2010.gadam. Savukārt vīriešu nodarbinātības līmenis (72,1%) Latvijā bija tuvu ES vidējam rādītājam (72,8%).

Tabula Nr.7

Nodarbinātības līmenis ES dalībvalstīs 2008.gadā, 15 - 64 gadi, %

Valsts	Kopējais	Vīrieši	Sievietes
ES dalībvalstis	65,9	72,8	59,1
Austrija	72,1	78,5	65,8
Beļģija	62,4	68,6	56,2
Bulgārija	64,0	68,5	59,5
Čehija	66,6	75,4	57,6
Dānija	78,1	81,9	74,3
Francija	65,2	69,8	60,7
Grieķija	61,9	75,0	48,7
Igaunija	69,8	73,6	66,3
Īrija	67,6	74,9	60,2
Itālija	58,7	70,3	47,2

¹¹ Labklājības ministrijas Informatīvais pārskats „Latvijas Darba tirgus 2008. gadā”, pieejams mājas lapā http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/lm_dt_parskats_2008.doc#_Toc242497874

Kipra	70,9	79,2	62,9
Latvija	68,6	72,1	65,4
Lielbritānija	71,5	77,3	65,8
Lietuva	64,3	67,1	61,8
Luksemburga	63,4	71,5	55,1
Malta	55,2	72,5	37,4
Nīderlande	77,2	83,2	71,1
Polija	59,2	66,3	52,4
Portugāle	68,2	74,0	62,5
Rumānija	59,0	65,7	52,5
Slovākija	62,3	70,0	54,6
Slovēnija	68,6	72,7	64,2
Somija	71,1	73,1	69,0
Spānija	64,3	73,5	54,9
Ungārija	56,7	63,0	50,6
Vācija	70,7	75,9	65,4
Zviedrija	74,3	76,7	71,8

Tomēr dalībvalstu starpā ir būtiskas atšķirības – sieviešu nodarbinātības rādītāji svārstās no 37,4 % Maltā līdz 74,3 % Dānijā (sk. tabulu Nr.7). 2008.gadā vidējais sieviešu nodarbinātības līmenis ES (15-64) bija 59.1%.

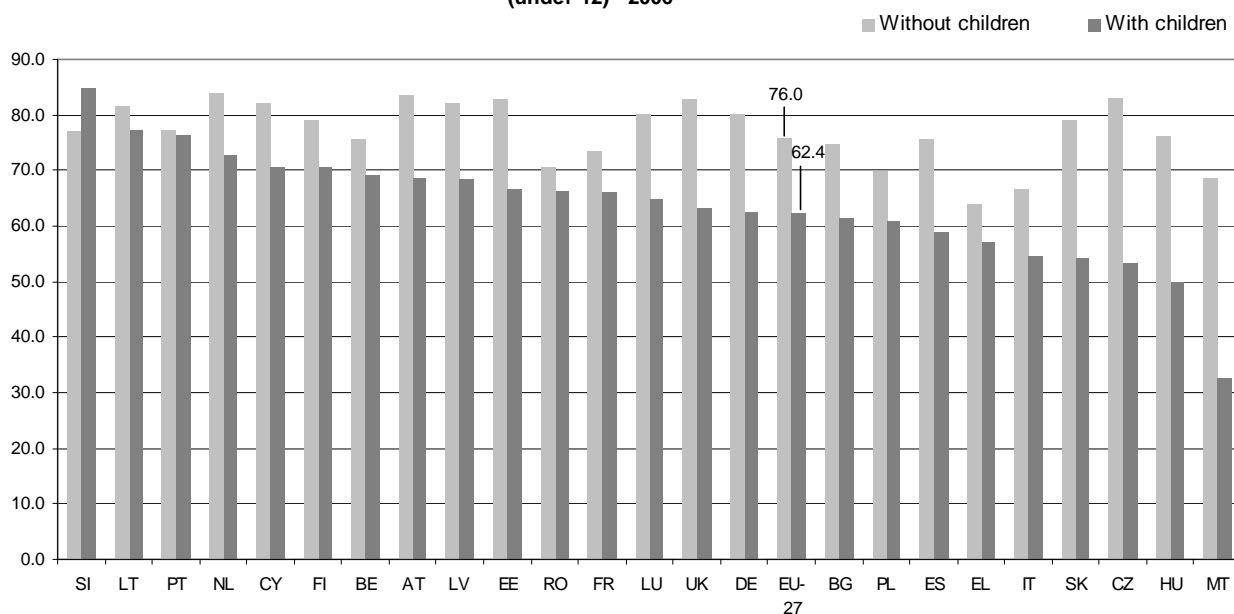
Taču, ja salīdzina tādu **sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmeni, kam ir bērni** vecumā līdz 12 gadiem nodarbinātības līmenis krasi atšķiras gan dzimumu griezumā, gan no tiem, kuriem nav bērnu. Tādu sieviešu nodarbinātības līmenis, kurām ir bērni, samazinās par 12,4 punktiem (sk. tabulu Nr.8), bet tādu vīriešu nodarbinātības līmenis, kuriem ir bērni, pieaug par 7,3 punktiem (sk. tabulu Nr.9), kas norāda, ka aprūpes pienākumu sadale starp vīriešiem un sievietēm ir nevienlīdzīga un trūkst bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamība, kā arī darba un privātās dzīves saskaņošanas politika.

Tabula Nr.8

Sieviešu (20-49) nodarbinātības līmenis, ja tām ir/nav bērns līdz 12g. vecumam¹²

¹² Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu* + 15. 2009.gads.

Employment rates of women aged 20-49, depending on whether they have children (under 12) - 2006

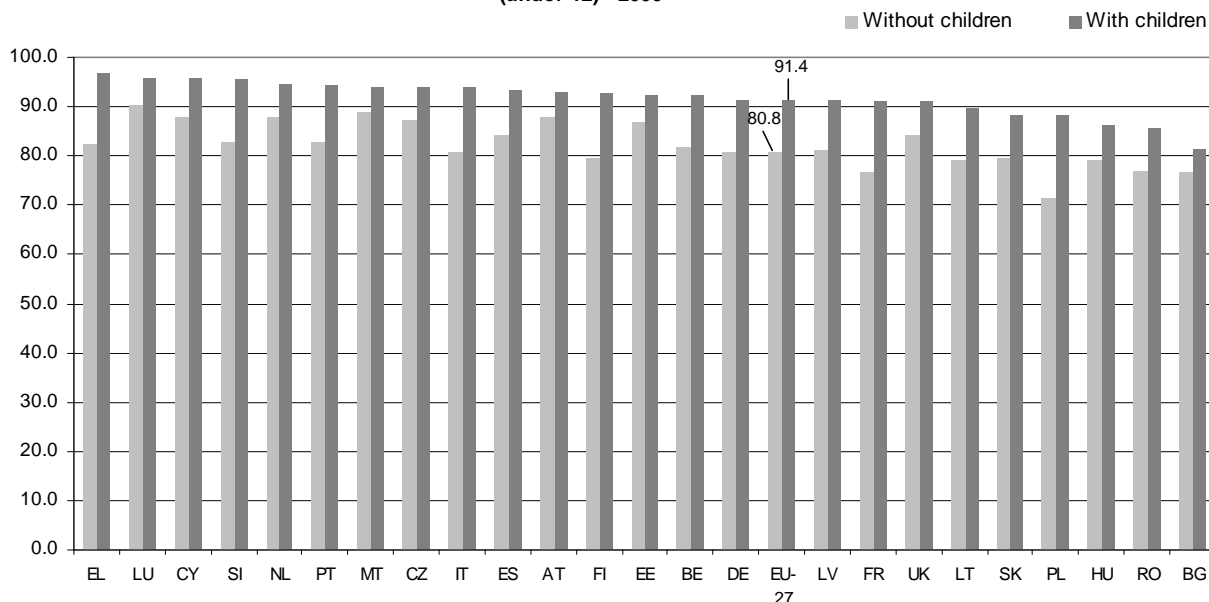


Source : Eurostat, European Labour Force Survey, annual averages.
Notes : No data available for DK, IE and SE.

Tabula Nr.9

Vīriešu (20-49) nodarbinātības līmenis, ja tiem ir/nav bērns līdz 12g. vecumam¹³

Employment rates of men aged 20-49, depending on whether they have children (under 12) - 2006



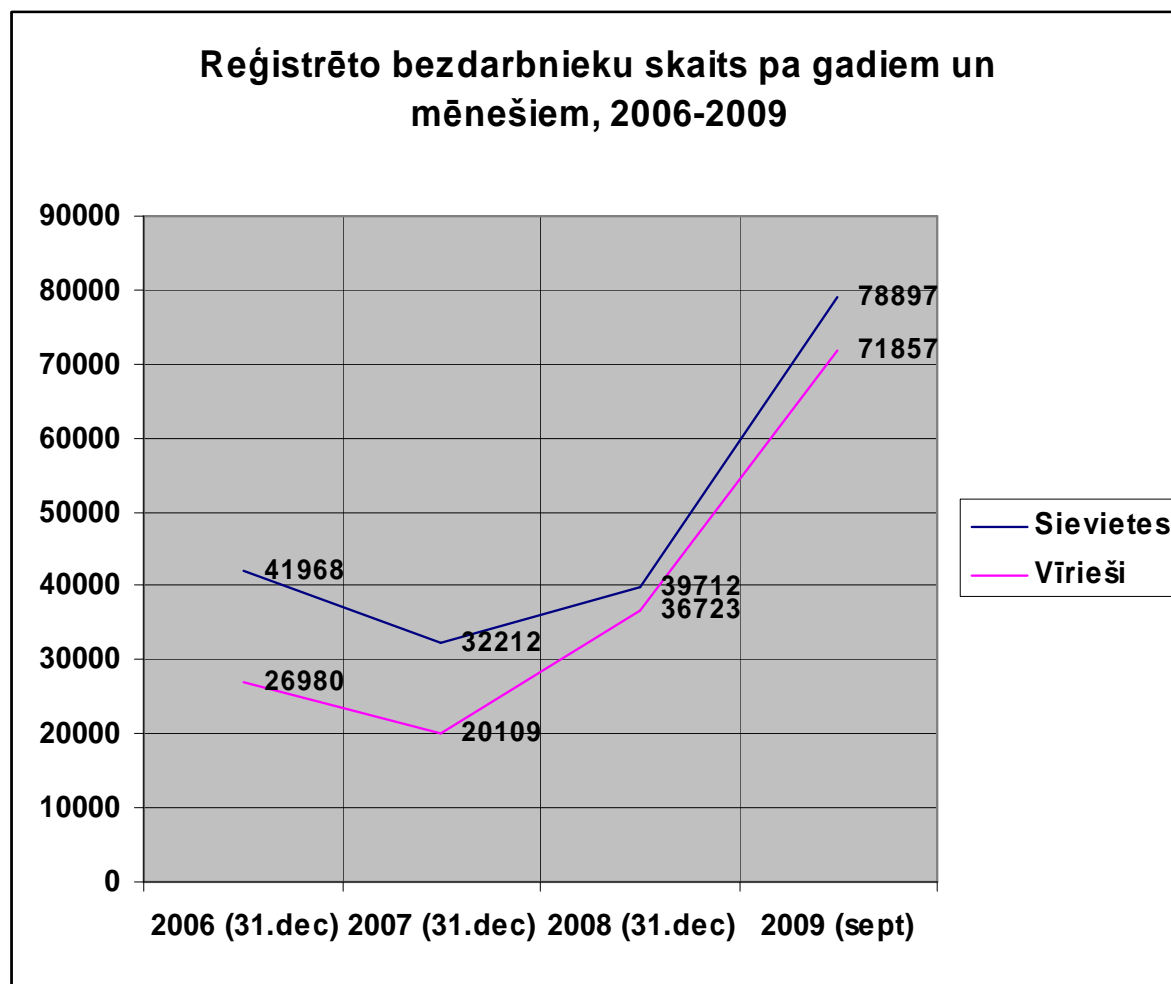
Source : Eurostat, European Labour Force Survey, annual averages.
Notes : No data for DK, IE and SE.

9.indikators mēra **Bezdarbu**. Latviju šobrīd skar smagas ekonomiskas izmaiņas, kas nozīmē strauju bezdarba pieaugumu. Līdzīgi kā vidēji citās ES dalībvalstīs (ekonomiskās stabilitātes laikos) Latvijā sievietes bezdarbnieces (reģistrētās) bija vairāk nekā vīrieši bezdarbnieki. Iesākoties Latvijas ekonomiskai lejupslīdei, kas atsaucās vispirms uz būvniecības jomu, darbu

¹³ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

zaudēja pārsvarā vīrieši. Kā to var redzēt tabulā Nr.10, - līdz ar ekonomisko krīzi izlīdzinās sieviešu un vīriešu bezdarbnieku skaits. Ja 2006.gada beigās sievietes – bezdarbnieces no visiem reģistrētajiem bezdarbniekiem bija 61%, tad jau 2008.g. tās jau bija 52% sievietes un 38% vīrieši. 2009.g. septembrī bezdarbnieku skaits dzimumu griezumā ir izlīdzinājies un reģistrējušies ir 51% sievietes un 49% vīrieši.

Tabula Nr.10¹⁴



10. indikators mēra **atšķirības darba samaksā** publiskā/privātā sektorā, pēc izglītības līmeņa un ikmēneša ienākumiem vecuma grupās.

Attiecībā uz darba samaksas atšķirību sieviešu un vīriešu vidējā atalgojumā kopš 1990. gadu vidus vērojama tendence atšķirībai mazināties. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 1997.gadā sieviešu vidējā mēneša bruto darba samaksa bija 78% no vīriešu, taču 2006.gadā tā bija 73%, bet jau 2008. gadā šis rādītājs uzlabojies, proti, - tie ir 85% no vīriešu algas.

Līdzīga situācija sastopama arī citās ES dalībvalstīs, un vienāda darba samaksa vīriešiem un sievietēm vēl joprojām nevienā ES dalībvalstī nav novērojama. Vidēji ES sievietes saņem par 15 % zemāku darba algu nekā vīrieši, un šī plaisa samazinās daudz lēnāk nekā dzimumu nodarbinātības līmeņa atšķirības.

¹⁴ Avots: Nodarbinātības Valsts aģentūra

Vislielākā darba algas samaksas atšķirība Latvijā starp sievietēm un vīriešiem ir novērojama finanšu starpniecībā (banku sektors), kur sievietes vidēji saņem tikai 56,1% (sk. tabulu Nr.11) no vīriešu darba algas. Ir tikai dažas nozares, kur atšķirība vidējā darba samaksā vīriešiem un sievietēm nav novērojama vai ir salīdzinoši maza - valsts pārvaldē (100%), lauksaimniecībā (93,8%) un zvejniecībā (94%). Darba algas atšķirību cēloņi visbiežāk saistīti ar zēnu un meiteņu atšķirīgo audzināšanu, sabiedrības uzskatiem par profesiju piemērotību sievietēm un vīriešiem, kas netieši ietekmē viena vai otra dzimuma izvēli par labu kādai profesijai, kā arī stereotipiem par viena vai otra dzimuma lomām.

Tabula Nr. 11

Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa pa darbības veidiem 2007, 2008.gadā Latvijā

Darbības veids	Vidējā darba samaksa sievietēm (latos)		Vidējā darba samaksa vīriešiem (latos)		Sieviešu darba samaksa % pret vīriešu darba samaksu	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Pavisam	323	419	385	490	83.9	85.5
Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	282	361	333	416	84.8	86.9
Zvejniecība	286	304	263	323	108.8	94.0
Rūpniecība	281	359	374	458	75.1	78.4
Būvniecība	301	394	327	420	92.2	93.8
Mazumtirdzniecība un vairumtirdzniecība, remonts	255	333	351	442	72.6	75.4
Viesnīcas un restorāni	207	268	262	322	79.0	83.2
Transports, glabāšana un sakari	346	452	385	507	89.8	89.2
Finanšu starpniecība	680	873	1 241	1 557	54.8	56.1
Operācijas ar nekustamo īpašumu; noma un cita komercdarbība	342	456	408	522	83.9	87.4
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	492	620	489	620	100.6	100.0
Izglītība	321	415	351	504	91.4	82.3
Veselība un sociālā aprūpe	355	446	419	527	84.7	84.7
Pārējie komunālie, sociālie un individuālie pakalpojumi	278	362	379	461	73.3	78.4

Iespējamie cēloņi algu nevienlīdzībai nav saistīti ar sieviešu zemāku izglītību vai prasmju trūkumu. Tieši otrādi – Latvijā sievietes sastāda 72 % no visiem augstskolu absolventiem, taču sievietes galvenokārt ir ieguvušas izglītību vēlāk zemāk apmaksātās darba tirgus jomās (2007.gada izlaidums): Izglītība – 91.1 %, Humanitārās zinātnes un māksla – 82.5%, Veselības aprūpe un sociālā labklājība – 90.1%. Savukārt, sievietes bijušas mazākumā augstāk apmaksātajos darba tirgus jomās: inženierzinātnes, ražošana un būvniecība – 28.7%, Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas – 38.8%¹⁵.

Pētījumā „Situācijas analīze izglītības sistēmā par dzimumu līdztiesības jautājumiem”¹⁶ konstatēts, ka skolotāji ir virspusēji informēti par dzimumu līdztiesības jautājumiem un uzrāda pretrunīgu izpratni par dzimumu līdztiesības būtību. Pētījumā secināts, ka skolēni tieši un netieši atspoguļo sabiedrībā valdošos stereotipus par sieviešu un vīriešu lomām (nodalot uzvedību, intereses, statusu un iespējas) un atkarībā no dzimuma atšķirīgi saredz savas nākotnes perspektīvas un prognozē savas dzīves virzību. Tā kā mācību priekšmetu standartos nav paredzēts iekļaut metodiskus norādījumus skolotājiem, kā nodrošināt izvirzīto prasību apguvi, un tikai nedaudzās mācību grāmatās iekļauts materiāls par dzimumu līdztiesību, tad mācību procesā iespējama skolotāju brīva, subjektīva interpretācija, kā un ko skolēni apgūs par dzimumu līdztiesības jautājumiem. Tas liecina, ka blakus sabiedrībā valdošajiem uzskatiem par profesiju piemērotību sievietēm un vīriešiem arī izglītības process netieši ietekmē meiteņu un zēnu izvēli par labu kādai profesijai.

Tabula Nr.12

Darba algas samaksas atšķirības ES-2717

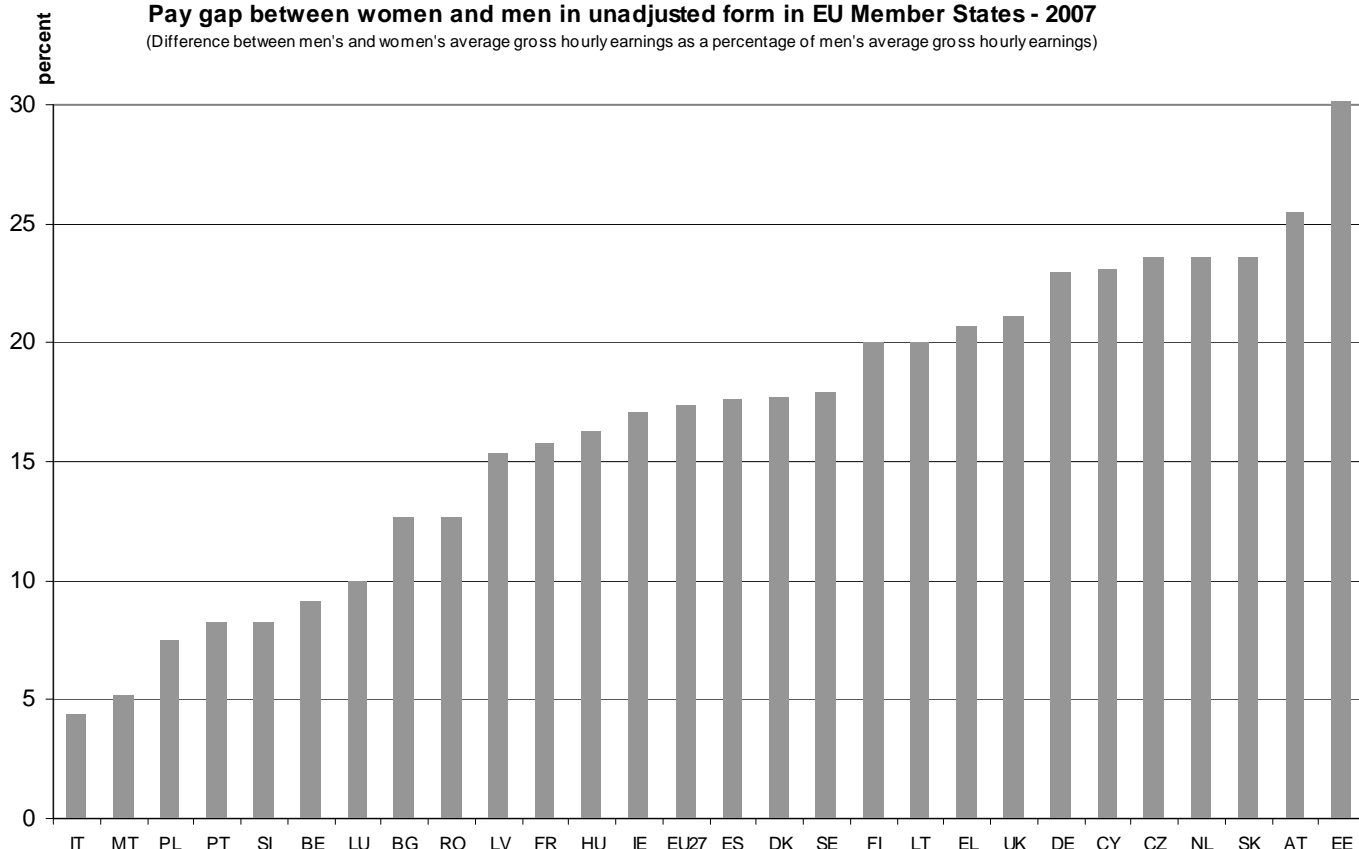
¹⁵ Dati no Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes izdevuma „Sievietes un vīrieši Latvijā 2008”.

¹⁶ ESF, SIA Latvijas investīciju serviss, Rīga, 2005, pieejams LM mājas lapā <http://www.lm.gov.lv/text/227>

¹⁷ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu* + 15. 2009.gads.

Pay gap between women and men in unadjusted form in EU Member States - 2007

(Difference between men's and women's average gross hourly earnings as a percentage of men's average gross hourly earnings)



Source: Eurostat. Structure of Earnings Survey 2006 and national sources (2007) for yearly SES-comparable estimates. Provisional data for EU-27, BE, BG, EE, EL, ES, FI, FR, IT, MT and UK. See introductory text of the statistical annex for detailed information.

2008. gadā darba atšķirības samaksa vidēji ES bija 17%, Latvijā 2008.gadā – 15% . Vislielākā atšķirība vērojama ir Igaunijā (30%), vismazākā Itālijā – 4% (sk. tabulu Nr.12). Tomēr šīs atšķirības jāskata kopā ar sieviešu nodarbinātības rādītājiem. Piemēram, Maltā sieviešu nodarbinātības līmenis ir ļoti zems, bet nodarbināto sieviešu darba samaksa no vīriešu darba samaksas atšķiras tikai par 5%.

IV. Rīcības joma „Vardarbība pret sievieti ģimenē un seksuālā uzmākšanās darba vietā (D).

Spānijas Prezidentūras laikā 2002.gadā tika veikts pētījums par pasākumiem, kas mazinātu vardarbību pret sievietēm. Dānijas prezidentūra uz šī pētījuma bāzes izstrādāja 7 indikatorus saistībā ar vardarbību pret sievieti ģimenē (sieviešu upuru profils, vīriešu varmāku profils, upuru atbalsts, pasākumi varmākām, lai izbeigtu vardarbības ciklu, profesionāļu apmācība, valsts politika vardarbības ģimenē apkarošanai un izvērtēšana). Savukārt papildinot Rīcības platformas jomu saistībā ar vardarbību, Īrijas Prezidentūras laikā tika izstrādāti 3 indikatori saistībā ar citu vardarbības jomu – seksuālo uzmākšanos darba vietā.

Visbeidzot 2004.gadā, ņemot vērā, ka dati par vardarbību ģimenē diemžēl dalībvalstīm nav pieejami vai ir pieejami nesalīdzināmā formātā, Padome pieņēma lēmumu pagaidām izvērtēt vardarbības jomu pēc trīs indikatoriem.

1.indikators mēra **cietušo sieviešu skaitu no vardarbības ģimenē**. Vardarbības ģimenē izplatību nav pietiekoši apzināta, jo nav pieejami statistikas dati, kas atspoguļotu vardarbības

ģimenē apjomu, veidus un faktisko situāciju valstī kopumā, kā arī ļautu spriest par problēmas attīstības tendencēm. Statistikas datu vākšanas kvalitātes uzlabošana tika paredzēta „Programmas vardarbības mazināšanai 2008.-2011.gadam”¹⁸ ietvaros, taču šobrīd to nav iespējams uzsākt ekonomiskās situācijas valstī dēļ (tehniskajiem risinājumiem nepieciešami papildus finanšu līdzekļi).

Vairāki veiktie pētījumi norāda uz vardarbības ģimenē ārkārtīgi lielu izplatību. Pēdējais un līdz šim aptverošākais pētījums ir ziņojums par situāciju Latvijā „Vardarbība ģimenē un veselība”, kas tapis Veselības ministrijas un Pasaules Veselības organizācijas Eiropas Reģionālā biroja sadarbības līguma ietvaros. Šajā ziņojumā apkopotie dati par vardarbību ģimenē norāda uz to, ka no vardarbības ģimenē Latvijā cieš vismaz katras ceturtās mājsaimniecības locekļi.

Tāpat normatīvajos aktos iekļautajam terminam „vardarbība ģimenē” (Kriminālprocesa likuma 7.panta otrā daļa) nav izstrādāta vienota definīcija vai skaidrojums. Ņemot vērā to, ka Civillikuma 214.pantā ir noteikts, ka „pie ģimenes šaurākā nozīmē pieder laulātie un viņu bērni, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā”, šis Civillikumā lietotais jēdziens bieži vien tiek kļūdaini izmantots krimināltiesībās un vardarbība ģimenē praktiski tiek izprasta tikai kā vardarbība pret laulāto vai bērnu. Tādējādi netiek ietverti vairāki bieži sastopami attiecību modeļi, piemēram, vardarbība starp pusēm, kas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību, vai vardarbība starp bijušajiem laulātajiem, un tiek kavēta vardarbības akta identificēšana .

2.indikators mēra darbinieku skaitu, kas ziņojuši par incidentiem saistībā ar **seksuālās uzmākšanās gadījumiem darba vietā**, procentuāli no kopējā ekonomiski aktīvo personu skaita. Attiecībā par seksuālo uzmākšanos darba vietā arī ir problemātiski iegūt datus (ne ES, ne Latvijas līmenī tie līdz šim nav apkopoti).

Darba likuma grozījumos, kas stājās spēkā 2004. gada 22. aprīlī, seksuālā uzmākšanās definēta šādi:

29.pants

(4) Par diskrimināciju šā likuma izpratnē uzskatāma arī personas aizskaršana un norādījums to diskriminēt.

(7)Personas aizskaršana šā likuma izpratnē ir personas pakļaušana tādai no šīs personas viedokļa nevēlamai rīcībai, kas saistīta ar tās piederību pie noteikta dzimuma, tajā skaitā — seksuāla rakstura rīcībai, ja šādas rīcības mērķis vai rezultāts ir personas cieņas aizskaršana un iebiedējošas, naidīgas, pazemojošas, degradējošas vai aizskarošas vides radīšana.

(8) Ja tiek pārkāpts atšķirīgas attieksmes aizliegums un aizliegums radīt nelabvēlīgas sekas, darbiniekam papildus citām šajā likumā noteiktajām tiesībām ir tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību un atlīdzību par morālo kaitējumu. Strīda gadījumā atlīdzības par morālo kaitējumu apmēru nosaka tiesa pēc sava ieskata.

Latvijā iedzīvotāji par pārkāpumiem attiecībā uz darba tiesiskajām attiecībām var iesniegt sūdzības Tiesībsarga birojā un Valsts darba inspekcijā.

Latvijā, līdzīgi kā citās ES dalībvalstīs, datu vākšana pēc izstrādātiem indikatoriem ir apgrūtināta, jo, pirmkārt, - sūdzību skaits par diskrimināciju, balstoties uz dzimumu, Tiesībsarga birojam vidēji gadā ir ne vairāk kā divdesmit, tādēļ būs samērā grūti iegūt kvalitatīvu informāciju par seksuālās uzmākšanās gadījumiem darba vietās. Otrkārt, Darba likumā atbildība par aizskaršanu ir noteikta salīdzinoši nesen, tādēļ būs nepieciešams laiks,

¹⁸ „Programmas vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.-2011.gadam”, pieejama LM mājas lapā <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2754>

kamēr šī norma tiks iedzīvināta un sabiedrība būs spējīga atpazīt šos gadījumus un informēta par iespēju sūdzēties par seksuālās uzmākšanās gadījumiem.

3.indikators mēra **privāto un publisko uzņēmumu skaitu, kuri īsteno preventīvus pasākumus attiecībā pret seksuālo uzmākšanos darba vietā**, procentuāli no kopējā darba devēju skaita. Šādus datus Latvijā nevāc, līdz ar to nav iespējams noteikt vai kāds uzņēmums Latvijā īsteno šādus pasākumus. Līdzīga situācija ir citās ES dalībvalstīs. Šādi dati nav pieejami arī Eurostat datu bāzē.

V. Rīcības platformas joma „Sievietes un vīrieši ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesos” (F).

Griekijas Prezidentūrai iesākot un Itālijas prezidentūras vadībā pabeidzot 2003.gadā tika izstrādāti indikatori sieviešu un vīriešu pārstāvniecība lēmumu pieņemšanas centros. Šī joma pieskaitāma pie Rīcības platformas ekonomikas jomas.

1.indikators mēra **sieviešu un vīriešu skaitu Centrālās bankas vadībā**. Latvijas Bankas prezidents un viceprezidents ir vīrietis (vīrieši 100%, sievietes 0%).

2.indikators mēra **sieviešu un vīriešu skaitu starp lēmumu pieņēmējiem Centrālajā bankā**. Latvijas Bankas padomē un valdē no 14 personām 2 ir sievietes, bet 12 ir vīrieši (vīrieši 86%, sievietes 14%).

3.indikators mēra **sieviešu un vīriešu skaitu starp ekonomikas ministriem un vice-ministriem "Ekonomiskajās" ministrijās** (Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, Zemkopības ministrija un Labklājības ministrija) vadībā visi ir vīrieši (100% vīrieši, 0% sievietes), Ekonomikas un Finanšu ministrijai parlamentāro sekretāru nav, savukārt Labklājības ministrijai – vīrietis, Zemkopības – sieviete (50% sievietes un 50% vīrieši). Šo ministriju 4 valsts sekretāri visi ir vīrieši (100% vīrieši, 0% sieviešu).

4.indikators apkopo **sieviešu un vīriešu skaitu arodbiedrību vadībā**. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības vadībā (priekšsēdētājs un divi vietnieki) ir 1 ir sieviete, 2 ir vīrieši (sievietes 33,3%, vīrieši 66,6%).

5.indikators apkopo **sieviešu un vīriešu skaitu arodbiedrību lēmējinstītūcijās**. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības valdē no 16 personām 5 ir sievietes, 11 ir vīrieši (sievietes 31%, vīrieši 69%).

6.indikators **sieviešu un vīriešu skaits darba devēju organizācijas vadībā**. Latvijas Darba devēju konfederācijas prezidents un viceprezidenti ir 7 vīrieši un 1 sieviete (vīrieši 87.5%, sievietes 12.5%).

7.indikators **sieviešu un vīriešu skaits darba devēju organizācijas lēmējinstītūcijās**. Latvijas Darba devēju konfederācijas padomē no 13 personām 1 ir sieviete, bet 12 ir vīrieši (sievietes 7 %, vīrieši 93%)

8. indikators **sieviešu un vīriešu skaits starp 50 lielāko uzņēmumu valžu vadītājiem**. Par sieviešu skaitu 50 vadošo uzņēmumu vadībā un lēmējinstītūcijās dati nav apkopot, taču ir

pieejami dati par sieviešu un vīriešu lēmumu pieņēmēju skaitu, biržā augsti kotētajos uzņēmumos 2008.gadā (sk. tabulu Nr.13)¹⁹.

Tabula Nr.13

Sieviešu un vīriešu valžu locekļu skaits biržā augsti kotētajos uzņēmumos, 2008.gadā, ES

	2008	
	Sievietes	Vīrieši
ES-27	11	89
Beļģija	7	93
Bulgārija	12	88
Čehija	13	87
Dānija	17	83
Vācija	13	87
Igaunija	8	92
Īrija	8	92
Grieķija	6	94
Spānija	8	92
Francija	9	91
Itālija	4	96
Kipra	3	97
Latvija	16	84
Lietuva	16	84
Luksemburga	3	97
Ungārija	16	84
Malta	4	96
Holande	14	86
Austrija	6	94
Polija	10	90
Portugāle	3	97
Rumānija	12	88
Slovēnija	18	82
Slovākija	18	82
Somija	20	80
Zviedrija	26	74
Lielbritānija	12	88

Salīdzinot sieviešu līderu skaitu **uzņēmējdarbībā**, Latvija atrodas 5.vietā (no 27 dalībvalstīm) un 8. vietā pēc sieviešu skaita iestāžu un uzņēmumu vadībā²⁰. Salīdzinājumam - atbilstoši 2005. gada datiem Latvija atradās 1. vietā ES pēc sieviešu skaita iestāžu un uzņēmumu vadībā.

VI. Rīcības platformas joma „Sievietes un veselība”(C)

Austrijas prezidentūra 2006.gadā izstrādāja trīs indikatorus attiecībā uz sievietēm un veselību.

¹⁹ EK Nodarbinātības, Sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju direktorāts. Datu bāze par sieviešu un vīriešiem lēmumu pieņemšanā. Dati uz 2008.gada oktobri.. Datu bāze pieejama:

http://ec.europa.eu/employment_social/women_men_stats/measures_in4_en.htm

²⁰ EK Ziņojums par sieviešu un vīriešu līdztiesību -2009, pieejams LM mājas lapā

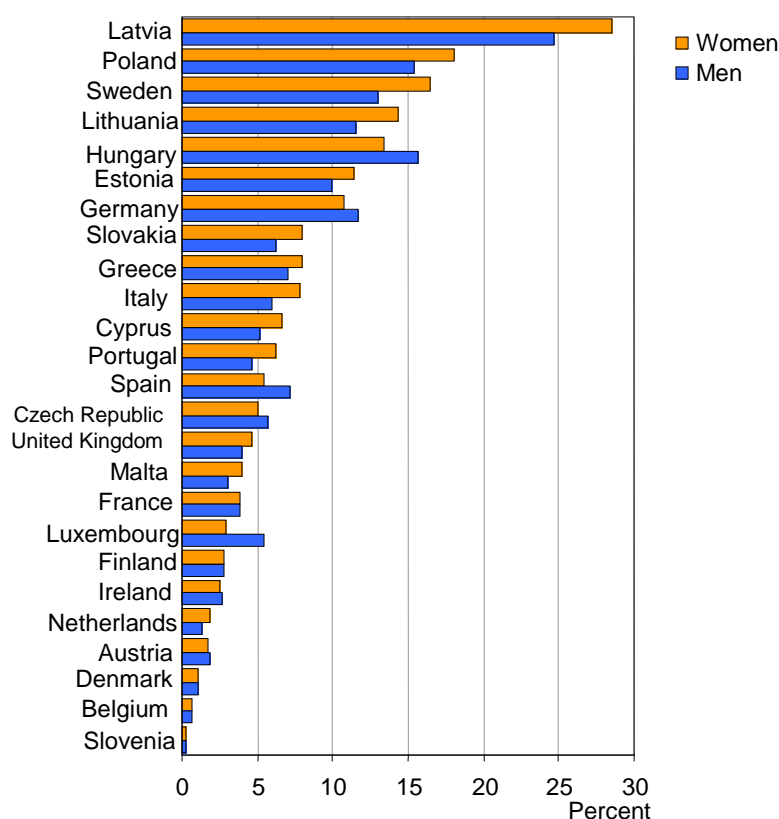
http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba/ek_zinojums_siev_vir_2009_lv.pdf

1.indikators veselīgie dzīves gadi veidojas no diviem rādītājiem – mirstības un indivīda vērtējuma par to kā viņš vērtē savu veselību/invaliditāti (self-perceived disability). Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums Latvijā jau vairākus gadus ir viens no zemākajiem ES. Īpaši zems tas ir vīriešiem, 2003.gadā - 65,9 gadi, 2004.gadā - 67,1, bet 2008.gadā – 67.2 gadi. Savukārt sievietēm 2003.gadā - 76,9 gadi, 2004.gadā - 77,2 gadi, bet 2008.gadā – 77.9 gadi.

Saistībā ar 2.indikatoru - **veselības aprūpes pieejamību** vai neapmierinātām vajadzībām Latvijā ir vissliktākā situācija no 25 dalībvalstīm (sk. tabulu Nr.14,15 un 16)²¹

Tabula Nr.14²²

Cilvēku skaits (%), kam bijusi nepieciešama veselības aprūpe, bet kuri nav to saņēmuši. 2006.



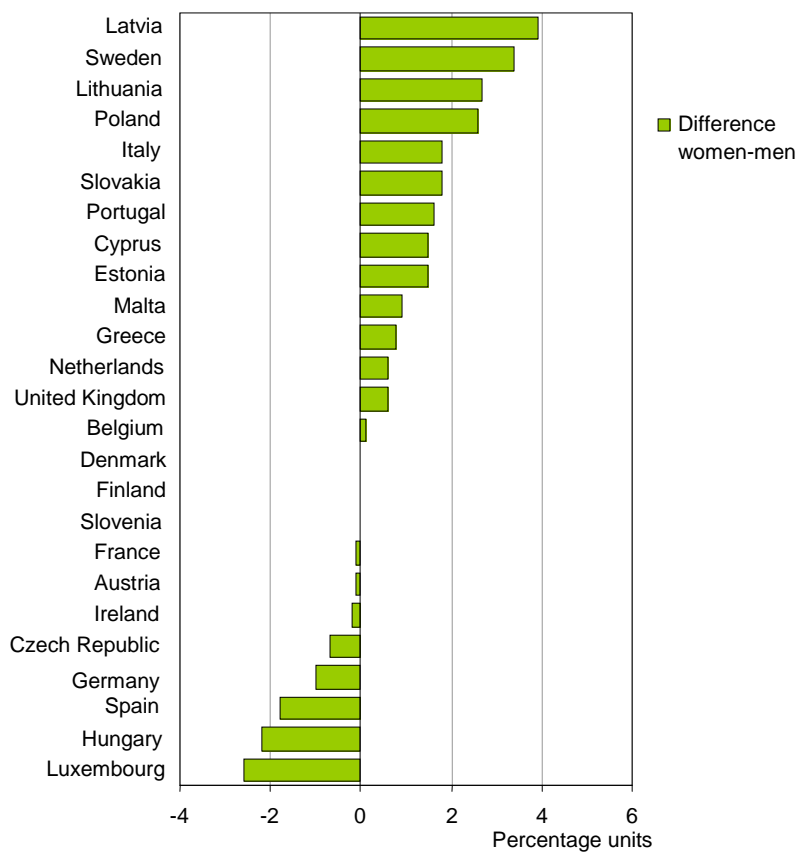
Tabula Nr.15

Atšķirība starp sieviešu un vīriešu skaitu, kuriem bijusi vajadzīga veselības aprūpe, bet kuri to nav saņēmuši. 2006.gads, ES²³

²¹ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

²² Avots: Eurostat, EU-SILC

²³ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads. Avots: Eurostat, EU-SILC

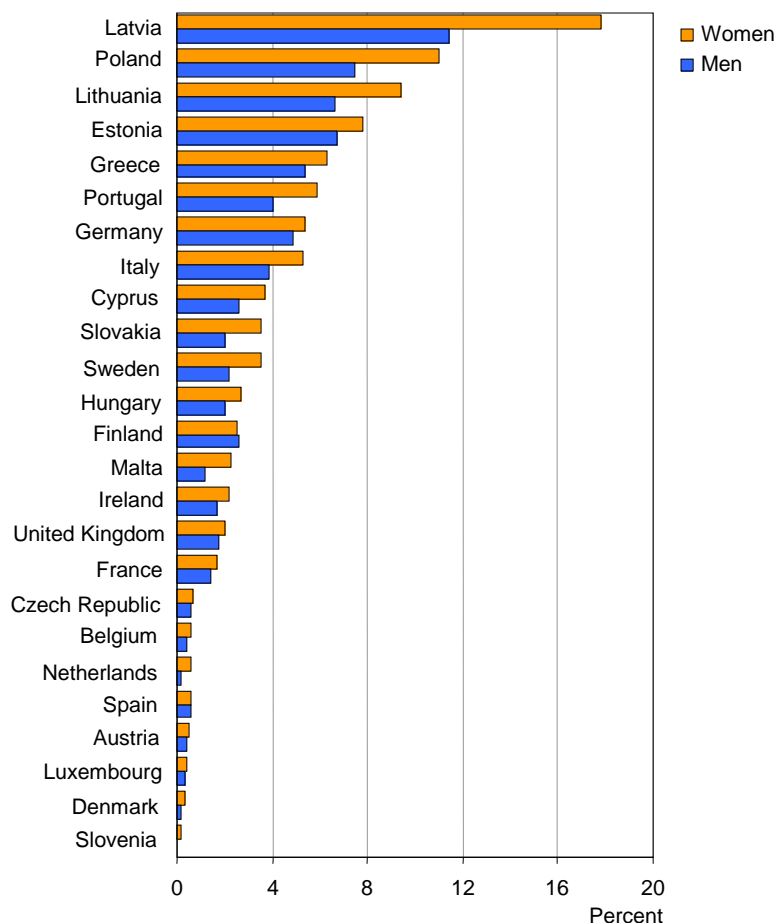


Tabula Nr.16²⁴

Cilvēki, kam ir nepieciešama veselības aprūpe, bet kuri to nevar saņemt dažādu iemeslu dēļ (ceļš par tālu, ilgs gaidīšanas laiks, pieejamības problēmas u.c.), 2006.gads, ES²⁵

²⁴ Avots: Eurostat, EU-SILC

²⁵ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu* + 15. 2009.gads.



3. indikators mēra no **sirds un asinsvadu slimībām mirušo skaitu**. Visizplatītākais mirstības cēlonis gan ES, gan Latvijā ne tikai sievietēm, bet arī vīriešiem. No sirds un asinsvadu slimībām gadā mirst apmēram 55%–56% no kopējā mirušo skaita Latvijā, liecina Latvijas Veselības ministrijas statistika. Šo slimību galvenie cēloņi ir augsts asinsspiediens, aptaukošanās, augsts holesterīna līmenis, kā arī smēķēšana.

Tabula Nr.17

Mirstība pa galvenajiem nāves cēloņiem
(mirušo skaits uz 100 000 iedzīvotāju)

	2000		2005		2006		2007	
	sievietes	vīrieši	sievietes	vīrieši	sievietes	vīrieši	sievietes	vīrieši
Pavisam miruši	1 254	1 478	1 304	1 566	1 335	1 577	1 359	1 560
Audzēji	204	277	215	306	229	311	228	304
Asinsrites sistēmas slimības	793	706	798	772	788	760	813	768
Ārēji nāves cēloņi	72	261	63	229	62	233	57	204

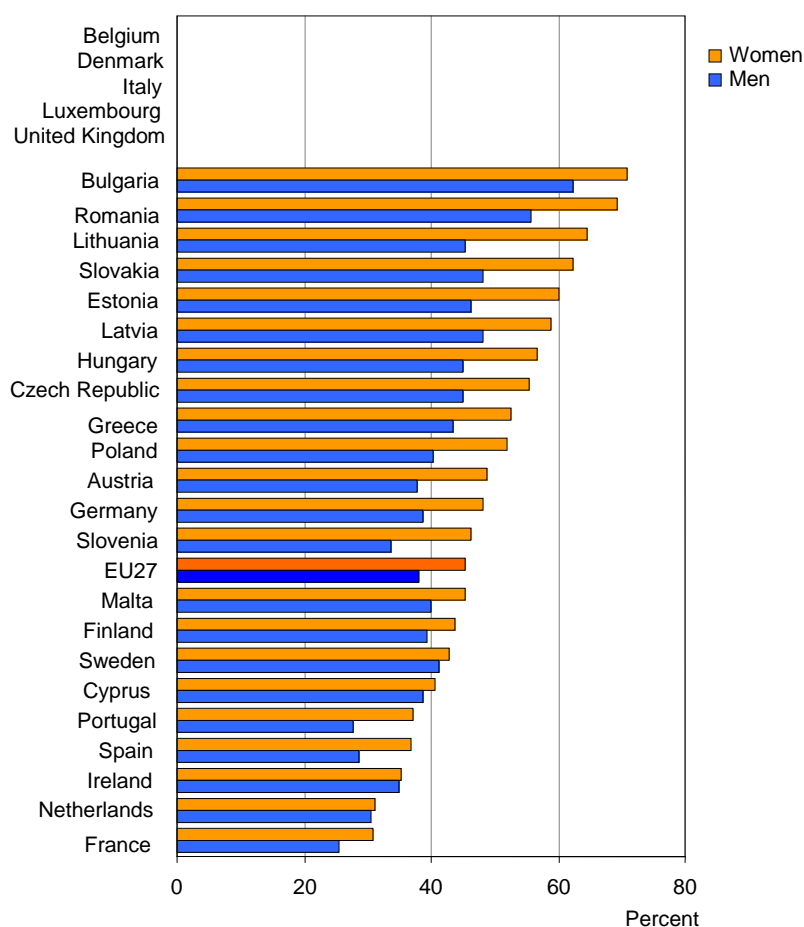
Citi nāves cēloņi	185	234	228	259	256	273	261	284
-------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tendence mirt no sirds-asinsvadu slimībām paaugstinās kā Latvijas sievietēm, tā vīriešiem. Ja 2000.g. uz 100 000 iedzīvotājiem 793 sievietes un 706 vīrieši mira no šīm slimībām, tad jau 2007.gadā attiecīgi – 813 sievietes un 768 vīrieši. Epidemioloģiskie pētījumi par iedzīvotāju sirds un asinsvadu slimību riska faktoriem liecina, ka Latvijā vismaz 65% vīriešu un 62% sieviešu asinīs ir paaugstināts holesterīna līmenis un šim rādītājam ir tendence pieaugt.

Otrais izplatītākais mirstības veids ir saslimstība ar audzējiem – gan vīriešiem, gan sievietēm. Savukārt, no trešā visizplatītākā mirstības veida – ārējiem cēloņiem gandrīz četras reizes vairāk mirst vīrieši. Pie ārējiem nāves cēloņiem pieskaitāmas pašnāvības, ceļa negadījumi, noslīkšanas, slepkavības, letāli gadījumi darba vietā u.c. Tas skaidrojams ar vīriešu atšķirīgo dzīvesveidu (stereotipi par to kas ir „vīrišķība”) un izdzīvošanas stratēģijām (problēmu risināšanas ar alkohola palīdzību u.c.). Tā, piemēram, pašnāvību skaits, jo īpaši vīriešu, visvairāk pieaug ekonomisko grūtību laikā kā tas bija 90-top gadu vidū pēc Padomju Savienības sabrukšanas, kad vīrieši masveidā zaudēja darbu.

Tabula Nr.18²⁶

Sieviešu un vīriešu proporcionāla mirstība no sirds un asinsvadu slimībām ES, 2006.



Sirds un asinsvadu slimības jeb kardiovaskulārās slimības ir visbiežākais nāves cēlonis ES, izraisot nāvi aptuveni 40% jeb 2 miljoniem cilvēku gadā. Kā tas redzams (sk. tabulu Nr. 18) –

²⁶ Avots: Eurostat, Dati par nāves cēloņiem

Latvijā ir samērā augsti rādītāji sievietēm no sirds un asinsvadu slimībām uz pārējo ES valstu fona.²⁷

VII. Rīcības platformas joma „Institucionālie mehānismi” (H).

Somijas prezidentūra 2006.g. izstrādāja indikatorus, kas novērtēt institucionālo mehānismu dzimumu līdztiesības veicināšanai dalībvalstīs. Tika izstrādāti trīs indikatori:

1.indikators jeb **valdības atbildības apjoms dzimumu līdztiesības veicināšanā** (valdības izveidota dzimumu līdztiesības institūcija valsts pārvaldē). Labklājības ministrija kopš 1999.gada ir atbildīgā institūcija par dzimumu līdztiesības jautājumu koordinēšanu valstī. Lai veicinātu un koordinētu ar dzimumu līdztiesību saistīto jautājumu risināšanu, 2003. gada 1. jūlijā izveidoja Labklājības ministrijas Eiropas un juridisko lietu departamenta Dzimumu līdztiesības nodaļa, kurā strādāja 3 darbinieki.

Kopš 2007. gada jūlija dzimumu līdztiesības jautājumi tika iekļauti Sociālās iekļaušanas politikas departamentā, savukārt no 2009.g. 1.decembra dzimumu līdztiesības jautājumi ir Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas kompetencē un ar tiem šobrīd strādā 2 cilvēki. Uz 2005.gadu, kad tika apzināta situācija dalībvalstīs Latvijas valdības atbildības apjoms dzimumu līdztiesības veicināšanā Latvijā tika vērtēts ar 9 punktiem no 10 iespējamiem. Uz 2010.g. janvāri iespējamo punktu skaits būtu krietni mazāks.

2.indikators mēra **dzimumu līdztiesības institūcijas personāla resursus** (pietiekams personālsastāvs, lai izveidotu efektīvu valdības politiku dzimumu līdztiesības veicināšanā), sk. tabulu Nr.19. Latvija ievērojami atpaliek no citām dalībvalstīm par dzimumu līdztiesību atbildīgās institūcijas personāla resursu jomā, rēķinot darbinieku skaitu uz 1 miljonu iedzīvotāju. Vidējais rādītājs ES - 25 2005.gadā bija 2,6 darbinieki uz miljons iedzīvotājiem. Latvijas rādītājs uz 2005.g., kad Dzimumu līdztiesības nodaļā strādāja 3 cilvēki bija 1,3 cilvēki, kas ir uz pusi mazāks nekā vidēji ES.

Tabula Nr.19

Dzimumu līdztiesības institūcijas personāla resursi (pilna laika nodarbinātie) uz 2005.gada 1.janvāri.²⁸

	Uz 1000 000 iedzīvotājiem	Nodarbinātie (personas, gadā)	Nodarbinātie uz 1000 000 iedzīvotājiem	Novirze no mediānas (2,6)
ES-25				
Luksemburga	0,45	9,5	21,1	18,5
Malta	0,4	6	15,0	12,4
Grieķija	11	63	5,7	3,1
Portugāle	11	63	5,7	3,1
Slovēnija	2	9	4,5	1,9
Kipra	0,7	3	4,3	1,7
Austrija	8,2	35	4,3	1,7
Igaunija	1,3	5	3,8	1,2
Francija	62	214	3,5	0,9
Beļģija	10	30	3,0	0,4

²⁷ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

²⁸ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

Dānija	5,4	16	3,0	0,4
Zviedrija	9	24	2,7	0,1
Spānija	43	113	2,6	0,0
Somija	5,2	13	2,5	-0,1
Īrija	4,1	9	2,2	-0,4
Holande	16	28	1,8	-0,9
Polija	38	50	1,3	-1,3
Latvija	2,3	3	1,3	-1,3
Itālija	58	75	1,3	-1,3
Ungārija	10	12	1,2	-1,4
Slovākija	5,4	4	0,7	-1,9
Lietuva	3,4	2	0,6	-2,0
Lielbritānija	60	35	0,6	-2,0
Vācija	83	45	0,5	-2,1
Čehija	10	5	0,5	-2,1

3. indikators mēra **Dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanas sasniegumus** (valdības atbalsts, struktūras un metodes dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanā). Latvija ieguvusi 5,5 punktus no 10 iespējamajiem, kas ir viduvējs rādītājs.

Līdz ar finansiālajām un ekonomiskajām grūtībām valstī, šobrīd situācija ir mainījies. Ar dzimumu līdztiesības jautājumiem Labklājības ministrijā uz 2010.gada 1.februāri strādā 2 cilvēki Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļā. Speciāla budžeta dzimumu līdztiesības politikas īstenošanai nav. Šīs jomas politikas plānošanas dokumentā „Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007-2010 gadam” ietvertās aktivitātes tiek īstenotas piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros. Atsevišķs finansējums programmas īstenošanai valsts budžetā nav izdalīts.

Dzimumu līdztiesības integrētās pieejas efektīvākai īstenošanai visās politikas jomās ministrijās kopš 2005.gada, Labklājības ministrijas pakļautības iestādēs – kopš 2007.gada, ir noteikta atbildīgā amatpersona par dzimumu līdztiesības jautājumiem, t.sk. par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanu nozarē. Labklājības ministrijas speciālisti regulāri veic šo amatpersonu informēšanu par aktualitātēm dzimumu līdztiesības jomā, kā arī organizē apmācības par dzimumu līdztiesības principu integrēšanu dažādās nozarēs.

Tiesībsarga birojs izskata sūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem, t.sk. diskrimināciju dzimuma dēļ, konsultē, analizē situāciju par cilvēktiesību ievērošanu. Ar diskriminācijas jautājumiem birojā strādā Diskriminācijas novēršanas departaments.

Centrālā statistikas pārvalde vāc un apkopo datus dzimumu griezumā. Dzimumu līdztiesības jautājumu risināšanā statistikas dati ir būtisks instruments sieviešu un vīriešu situācijas apzināšanā un turpmākai politikas pilnveidošanai.

Astotās **Saeimas** laikā (2002-2006) no 2003.gada oktobra darbojās Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas Dzimumu līdztiesības apakškomisija. Šobrīd Saeimā dzimumu līdztiesības jautājumus skata Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija.

VIII. Rīcības Platformas joma „Sieviešu izglītība un apmācības” (B).

Vācijas prezidentūra 2007.gadā izstrādāja 3 indikatorus saistībā ar Rīcības Platformas jomu „Sieviešu izglītība un apmācība”.

1. indikators mēra **sieviešu un vīriešu absolventu proporcija visu terciārās izglītības²⁹ absolventu vidū zinātnes un tehniskajās disciplīnās.**

Izglītības likums nosaka, ka visiem Latvijas iedzīvotājiem ir vienlīdzīgas tiesības iegūt izglītību neatkarīgi no dzimuma. Tomēr statistikas dati liecina, ka raugoties no dzimuma perspektīvas, vīriešu un sieviešu situācija ir atšķirīga. Būtiskākās atšķirības ir studiju jomas izvēlē. Ir vērojams, ka sievietes pārsvarā izvēlas studēt sociālās, humanitārās, veselības aprūpes u.c. zinātnes, kas darba tirgū ir vienas no zemāk apmaksātajām nozarēm, savukārt, vīrieši izvēlas studēt inženierzinātnes, dabas zinātnes, matemātiku un informācijas tehnoloģijas, būvniecību, kas darba tirgū ir vienas no visaugstāk apmaksātajām nozarēm. Vienlaikus ir vērojama dzimumu vertikālā segregācija izglītības un zinātnes jomā, proti, jo augstāka ir kāda pozīcija vai amats, jo mazāk sieviešu.

Līdzīgi, kā vidēji ES-25, Latvijā novērojama tendence, ka sievietes ir mazāk pārstāvētas zinātnes un tehniskajās disciplīnās visos izglītības līmeņos (sk. tabulu Nr.20). Terciārās izglītības sistēmai raksturīga gan horizontālā segregācija jeb katra dzimuma koncentrēšanās noteiktās par dzimuma raksturīgām uzskatītās nozarēs, gan vertikālā segregācija jeb vīriešu koncentrēšanās augstākajos izglītības līmeņos. Latvijas situācija vērtējama kā vidēji laba uz ES-25 fona.

Tabula Nr.20

Sieviešu un vīriešu absolventu proporcija visu terciārās izglītības absolventu vidū zinātnes un tehniskajās disciplīnās, 2007, ES³⁰

	Terciārās izglītības programmas ar tehnisku ievirzi (ISCED 5b)				Zinātnes disciplīnas (ISCED 6)			
	Zinātne, matemātika, datorzinības		Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība		Zinātne, matemātika, datorzinības		Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	
	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.
ES 25	39,8	60,2	23,6	76,4	39,0	61,0	23,2	76,8
LV	39,2	60,8	28,2	71,8	53,3	46,7	38,5	61,5

2.indikators mēra **sieviešu un vīriešu nodarbinātības rādītājus pēc iegūtās augstākās izglītības** (vecumā no 25 līdz 39 gadiem un vecumā no 40 līdz 64 gadiem). Sievietes 2007.gadā sastādīja 72% no visu augstskolu absolventiem un ieguva izglītību šādās jomās (sk. tabulu Nr.21)³¹ izglītība – 91,1%, humanitārās zinātnes un māksla – 91,1 %, veselības aprūpe un sociālā labklājība – 90,1%. Vienlaikus mazāks sieviešu īpatsvars starp augstskolu absolventiem vērojams šādos studiju virzienos: inženierzinātnes, ražošana un būvniecība – 28.7%, dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas – 38,8 %. Turklāt dzimumu segregācijai pa studiju nozarēm ir tendence palielināties. Piemēram, 2002.gadā veselības aprūpes un sociālā labklājības studijas beidza 85,8% sieviešu, bet uz 2007.gadu tie jau bija 90.1%, attiecīgi izglītības zinātnes – 87,5% un 2007.gadā – 91.1%.

Tabula Nr.21

²⁹ Terciārā izglītība – pēc vidusskolas izglītība.

³⁰ Vācijas Prezidentūras apkopotie dati. 2007.g.

³¹ LR Centrālās statistikas pārvaldes izdevums “Sievietes un vīrieši Latvijā - 2008”

Augstskolu un koledžu beigušo studentu skaits sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām, 2007.gada izlaidums

Izglītības tematiskās grupas	Beigušo studentu skaits	Procentos (%)	
		sievietes	vīrieši
Pavisam	26 752	71.9	28.1
Izglītība	3 673	91.1	8.9
Humanitārās zinātnes un māksla	1 649	82.5	17.5
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	14 897	74.3	25.7
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	1 249	38.8	61.2
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	1 898	28.7	71.3
Lauksaimniecība	215	53.0	47.0
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	1 542	90.1	9.9
Pakalpojumi	1 611	56.3	43.7

Tabula Nr.22

Sieviešu un vīriešu nodarbinātības rādītājs pēc iegūtās izglītības (vecumā no 25 līdz 39 gadiem un vecumā no 40 līdz 64 gadiem).³²

		Kopā		Nepabeigta, pamata, zemākā vidējā		Augstākā vidējā, pēc vidējās, ne terciārā ³³		Terciārā	
		25-39	40-64	25-39	40-64	25-39	40-64	25-39	40-64
ES25	Vīr.	86,3	74,7	79,9	65,6	86,9	75,9	91,2	85,4
	Siev.	69,7	57,9	50,3	42,8	70,4	63,9	82,6	79,6
LV	Vīr.	83,8	74,3	74,6	56,0	84,8	76,1	96,9	87,6
	Siev.	76,5	69,9	49,0	36,9	76,4	69,3	86,7	86,8

Dati apstiprina vispārējo tendenci ES-25 un Latvijā, ka vīriešu nodarbinātības līmenis neatkarīgi no izglītības līmeņa ir augstāks nekā sievietēm (sk. tabulu Nr.22). Piemēram, vīriešiem ar nepabeigtu pamata vai zemāko izglītību nodarbinātības rādītājs ir 74,6% no visas šīs grupas vīriešu skaita (25-39 gadi), bet šīs pašas grupas sievietēm tas ir tikai 49%. Kā pozitīva parādība Latvijā jāatzīmē abu dzimumu personu nodarbinātības līmeņa paaugstināšanās līdz ar izglītības līmeņa pieaugšanu. Tā, piemēram, vīriešu nodarbinātība ar terciāro izglītību (augstākā) ir gandrīz 97% (25-39 gadi), bet sievietēm – 86,7%. Izglītības

³² Vācijas Prezidentūras pārskats. 2005.g.

³³ Koledžas u.c.

pozitīvā ietekme īpaši raksturīga sievietēm, norādot uz izglītības iegūvi kā vienu no stratēģijām individuālās labklājības un ekonomiskās neatkarības iegūšanai.

2000.gadā no visām nodarbinātām sievietēm 24.7% bija ar augstāko izglītību, 2007.g. – jau 30.3%, savukārt vīriešiem attiecīgi – 18.1% un 18.3%.³⁴

3.a. indikators mēra **sieviešu un vīriešu proporcionālo attiecību ISCED³⁵ klasifikācijas 5a - absolventu vidū** no visiem ISCED 5a-absolventiem un sieviešu un vīriešu proporcionālā attiecība doktora studiju absolventu vidū no visiem doktora studiju absolventiem dalījumā pa studiju jomām un kopā (sk. tabulu Nr.23 un Nr.24)³⁶.

Tabula Nr.23

	Terciārās izglītības programmas ar akadēmisku ievirzi (ISCED 5a), 2005	
	Siev.	Vīr.
ES25	58,4	41,6
LV	70,1	29,9

Latvijā sievietes ir būtiski vairāk pārstāvētas terciārās izglītības programmās ar akadēmisku ievirzi nekā vidēji ES-25. Tas Latviju ierindo ES valstu vidū ar augstākajiem rādītājiem šajā jomā. Tomēr jāatzīmē, ka visā ES-25 vērojams lielāks sieviešu īpatsvars ISCED5a programmās. Uz šā fona īpaši negatīvs ir Latvijas vīriešu īpatsvara rādītājs, kas tālu atpaliek gan no ES-25 vidējā, gan sieviešu īpatsvara rādītāja.

Tabula Nr.24

	Doktora grādu ieguvušo personu skaita attiecīga (ISCED 6,), 2005	
	Siev.	Vīr.
ES25	42,7	57,3
LV	58,3	41,7

Latvijā ir vidēji labāka situācija nekā ES-25. Tomēr jānorāda gan uz to, ka doktora grādu Latvijā katru gadu iegūst salīdzinoši neliels personu skaits, kas neļauj iegūt ticamu pārskatu par dzimuma īpatsvaru, ja tiek salīdzināti dati tikai par vienu gadu. Šī paša iemesla dēļ nevar ticami raksturot horizontālo segregāciju, kas pastāv zemākos izglītības līmeņos.

2006.gadā starp doktora grādu ieguvējiem Latvijas augstskolās ir 51% sievietes un 49% vīrieši.

3.b indikators mēra **akadēmiskā personāla sieviešu un vīriešu proporcionālā attiecība dalījumā pa pakāpēm** (sk. tabulu Nr.25)

Tabula Nr.25

Akadēmiskā personāla sieviešu un vīriešu proporcionālā attiecība dalījumā pa pakāpēm.

³⁴ Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes izdevums „Sievietes un vīrieši Latvijā 2008”.

³⁵ ISCED – Starptautiskā Izglītības standarta klasifikācija (*International Standard Classification of Education*) Pirmskolas izglītība (ISCED līmenis 0); Pamatizglītība (ISCED līmenis 1 un 2); Vidējā izglītība (ISCED līmenis 3) Pēcvidējā izglītība (ISCED 4.līmenis); Augstākā izglītība (ISCED 5 līmenis, 5a-programmas vērsta uz teoriju, 5b-programmas vērsta uz profesijai nepieciešamām iemaņām); Pēcdiploma studijas (ISCED 6.līmenis).

³⁶ Visi šīs sadaļas tabulās redzami dati no Vācijas Prezidentūras pārskata, ja nav citas norādes.

	A		B		C		Kopā	
	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.	Siev.	Vīr.
ES-25	15,3	68,4	32,2	67,8	42,0	58,0	32,1	67,9
LV	26,5	73,5	37,0	63,0	65,0	35,0	57,7	42,3

Latvijā kopumā sievietes ir vairāk pārstāvētas akadēmiskā personāla vidū nekā vidēji ES-25. Tas likumsakarīgi, ņemot vērā augsto sieviešu īpatsvaru terciārās izglītības programmās ar teorētisku ievirzi. Kā negatīva parādība jāmin akadēmiskā personāla vidū pastāvošā vertikālā segregācija – jo augstāka ir akadēmiskā pozīcija vai amats, jo mazāka ir iespēja, ka to ieņems sievietes (sk. tabulu Nr.26)³⁷. Tas norāda uz strukturāliem faktoriem, kas kavē vienāda abu dzimumu stāvokļa sasniegšanu izglītības nozarē.

Tabula Nr.26

**Augstskolu akadēmiskais personāls Latvijas augstskolās un juridisko personu dibinātās augstskolās
2008./2009.ak.g. (pamatdarbā)**

Augstskola	Akad. person. kopā	sievietes	vīrieši	Tajā skaitā								
				Profesori			Asoc.profesori			Docenti		
				Skaitis	sievietes	vīrieši	Skaitis	sievietes	vīrieši	Skaitis	sievietes	vīrieši
KOPĀ	5217	2816	2401	583	175	408	601	266	335	1178	613	565
%	100	54,0	46,0	100	30,0	70,0	100	44,3	55,7	100	52,0	48,0

Akadēmisko personālu augstākajās mācību iestādēs veido 46% vīriešu un 54% sieviešu, bet tikai 44,3% no asociētajiem profesoriem un 30% no profesoriem ir sievietes, kas skaidrojams ar dzimumu vertikālo segregāciju – jo augstāks izglītības un vadības līmenis, jo mazāk tajā pārstāvētas ir sievietes. Līdzīgi ir – jo augstāka izglītības iestāde un jo augstāks vadības līmenis, jo vairāk tajā dominē vīrieši. Tā piemēram, - no visām Latvijas augstskolām sievietes **rektors** ir tikai 34.4% vai 21, salīdzinājumam vīrieši – 65.6% jeb 40 (sk. tabulu Nr.27).

Tabula Nr.27

Rektoru skaits augstākās mācību iestādēs 2008.gada sākumā³⁸

	Skaitis		Procentos (%)	
	sievietes	vīrieši	sievietes	vīrieši
Pavisam	21	40	34.4	65.6
Valsts augstskolas	5	15	25.0	75.0
Juridisko personu dibinātās augstskolas	4	9	30.8	69.2

³⁷ http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Registri_statistika/6.%20Personāls-2008.doc

³⁸ LR Centrālās statistikas pārvaldes izdevums "Sievietes un vīrieši Latvijā - 2008"

Valsts koledžas	9	9	50.0	50.0
Juridisko personu dibinātās koledžas	3	5	37.5	62.5
Ārvalstu augstskolu filiāles	-	2	-	100.0

Izteikta dzimumu disproporcija vērojama amatu vietās, kas saistītas ar pētniecībā un attīstībā iesaistītā personāla vadību un menedžmentu. Piemēram, 2009.gadā **Latvijas Zinātņu akadēmijas senātā** darbojas 6 sievietes un 20 vīrieši, bet no 105 Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenajiem locekļiem tikai 16 ir sievietes. 12 valsts **zinātniskos institūtus** vada 23 vīrieši un četras sievietes.

IX. Rīcības Platformas joma „Sievietes un nabadzība”(A).

Portugāles prezidentūras vadībā 2007.gadā tika izstrādāti trīs indikatori attiecībā sievietēm un nabadzību ES.

1.indikators mēra **nabadzības risku**³⁹ **atkarībā no vecuma un dzimuma.**⁴⁰:

Vidējais nabadzības riska līmenis Latvijā ir 26 %. Salīdzinājumā ar vīriešiem (23%), sievietēm šis rādītājs ir nedaudz augstāks (28%), sk. tabulu Nr.28. Vislielākajam nabadzības riskam 2008.gadā bija pakļautas sievietes vecumā no 60 gadiem, kā arī vīrieši un sievietes pirmspensijas vecumā vai tūlīt pēc pensijas vecuma sasniegšanas. Vienlaikus relatīvi augsts nabadzības risks salīdzinājumā ar pieaugušajiem (25-49 gadi) ir vērojams arī jauniešu vidū (16-24 gadi).

Tabula Nr.28

Nabadzības riska indekss pēc vecuma un dzimuma (%)			
	2008		
	Pavisam	Vīrieši	Sievietes
Pavisam	26	23	28
0-17	25
0-59	20	20	20
0-64	21	20	21
0-74	23	22	25
18-24	17	15	19
18-64	20	19	20
25-49	18	17	18
50-64	25	25	25
18+
60+	46	40	50
65+	51	45	54

³⁹ Visās ES dalībvalstīs saskaņā ar Lākenas indikatoru metodoloģiju par nabadzības riska sliekšni pieņem 60% no ekvivalento rīcībā esošo ienākumu mediānas. To aprēķina mājsaimniecības rīcībā esošo ienākumu apjomu dalot uz ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā. Savukārt, sakārtojot visus mājsaimniecību ienākumus uz ekvivalento patērētāju augošā kārtībā no zemākā līdz augstākajam, to sadalījuma centrā tiek noteikta mediāna (vidū stāvošā vērtība), kuras 60% veido nabadzības riska sliekšni. Katru gadu šāds sliekšnis tiek aprēķināts no jauna.

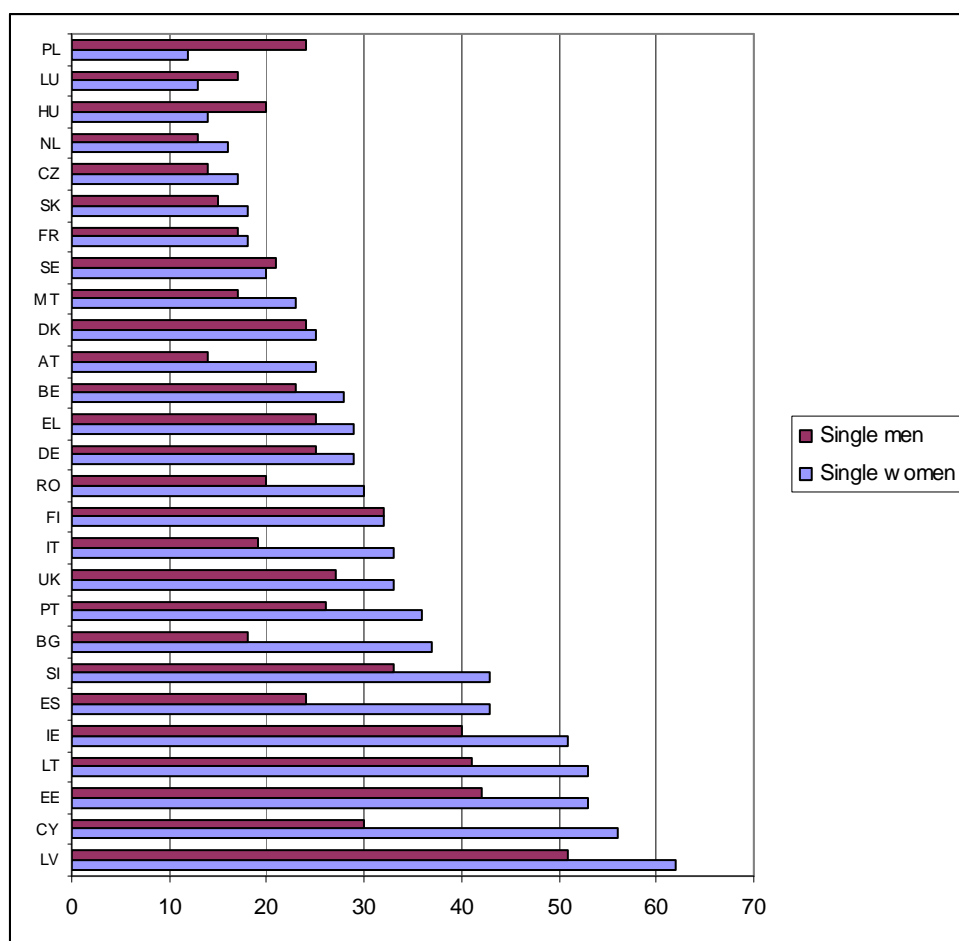
⁴⁰ LR Centrālās Statistikas pārvalde. <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

75+	58	57	58
-----	----	----	----

Latvijā, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm ir visaugstākais nabadzības risks gan vientuļām sievietēm (vairāk kā 60%), gan vientuļiem vīriešiem (vairāk kā 50%) bez bērniem (sk. tabulu Nr.29)⁴¹

Tabula Nr.29

Nabadzības riska rādītājs vientuļām sievietēm un vīriešiem bez bērniem, 16-84 gadi, 2008.



Source: Eurostat. EU-SILC

* Data for EU 27 are missing. Data for DE preliminary.

2.indikators mēra **nabadzības risku pēc mājsaimniecības veida un dzimuma** (ietverot nabadzības risku mājsaimniecībām ar vienu vecāku un apgādājamiem bērniem). Vislielākajam nabadzības riskam Latvijā ir pakļautas vienas personas mājsaimniecības, kurās persona ir vecāka par 65 gadiem (83%), sk. tabulu Nr.29. Ņemot vērā vīriešu īso dzīves ilgumu Latvijā, šādas mājsaimniecības pārsvarā veido sievietes. Arī vientuļo vīriešu mājsaimniecības ir pakļautas samērā augstam nabadzības riskam – 49%, kā arī nepilnas ģimenes (42%), kurā ir viens apgādnieks (pārsvarā tā sieviete) un ģimenes ar trim un vairāk apgādībā esošiem bērniem (38%).⁴²

Tabula Nr.30

⁴¹ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

⁴² LR Centrālās Statistikas pārvalde <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Nabadzības risks pēc mājsaimniecības veida un dzimuma

	2008
Pavisam	26
Visas mājsaimniecības bez apgādībā esošiem bērniem	32
1 personas mājsaimniecības – vīrieši	49
1 personas mājsaimniecības – sievietes	67
1 personas mājsaimniecības līdz 64 gadu vecumam	40
1 personas mājsaimniecības 65 gadi un vecākas	83
2 pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem (abi jaunāki par 65 gadiem)	20
2 pieaugušie bez apgādībā esošiem bērniem (vismaz viens 65 gadi un vecāks)	47
Visas mājsaimniecības ar apgādībā esošiem bērniem	21
Nepilna ģimene (vismaz viens apgādībā esošs bērns)	42
2 pieaugušie, 1 apgādībā esošs bērns	13
2 pieaugušie, 2 apgādībā esoši bērni	21
2 pieaugušie, 3 un vairāk apgādībā esoši bērni	38
3 vai vairāk pieaugušie	12
3 vai vairāk pieaugušie ar apgādībā esošiem bērniem	17

3. indikators mēra **ekonomisko neaktivitāti pēc vecuma un dzimuma, t.i** - a) neaktīvo sieviešu un vīriešu sadalījumu pēc vecuma, b) sieviešu, vīriešu īpatsvaru, kuri ģimenes aprūpes pienākumu dēļ nemeklē darbu. Latvijā publiski ir pieejami dati tikai par indikatora a) apakšpunktu (sk. tabulu Nr.31).

Tabula Nr.31

Ekonomiski neaktīvi iedzīvotāji sadalījumā pa vecuma grupām un dzimuma

%	2008					
	Pavisam	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64
Vīrieši	100.0	41.3	4.8	4.3	7.6	15.0
Sievietes	100.0	30.6	8.6	4.5	6.3	16.3

Avots: LR Centrālā statistikas pārvalde

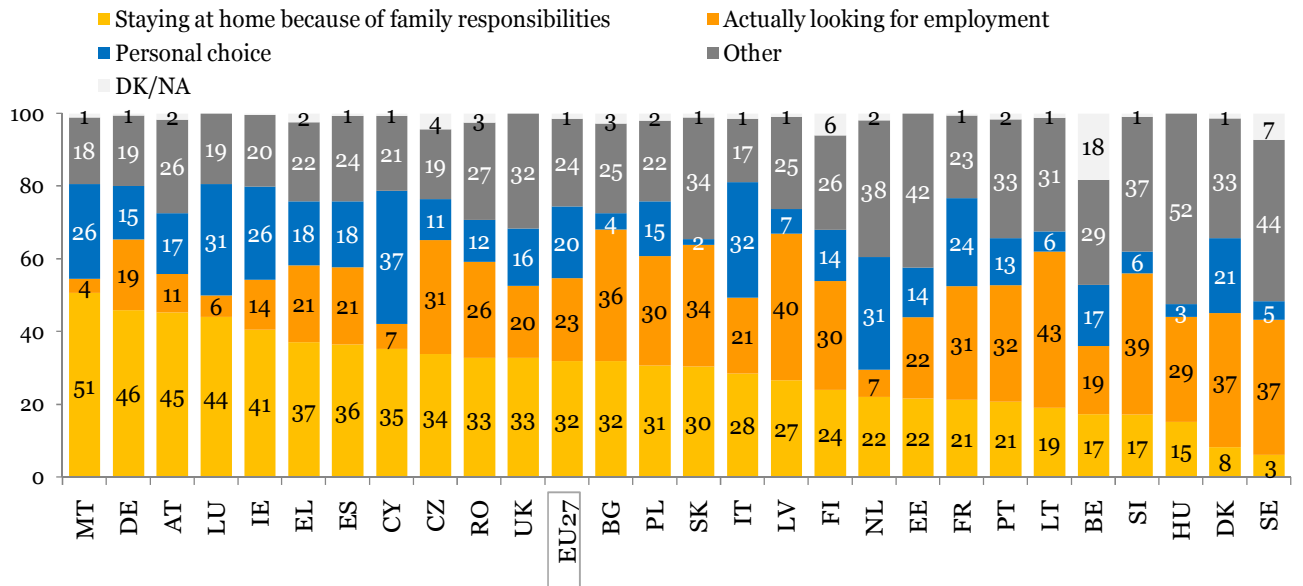
2008.gadā visaugstākais ekonomiskās neaktivitātes rādītājs bija vecuma grupā no 15-24. Lai arī pastāv ekonomiskās neaktivitātes atšķirības dzimumu starpā, tās par būtiskām uzskatāmas tikai vecuma grupā no 15-24 gadiem, kur vīriešu ekonomiskās neaktivitātes līmenis ir par 11.3 % augstāks nekā sieviešu. Kā liecina 2006.g. pētījums „Dzimumu līdztiesības aspekti darba tirgū” – nestrādājošie vīrieši galvenokārt ir bezdarbnieki (36,6%), skolēni, studenti (33,2%) un pensionāri, invalīdi (24%). Salīdzinoši lielāka daļa sieviešu (35%) ir pensionējušās, skolnieces, studentes (22,1%), bezdarbnieces (16,1%). Nestrādājošo sieviešu vidū nozīmīga daļa -10%, bet 25-34 gadu vecumā – pat 22, 7% izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu vai audzina bērnus un 12,9% sieviešu nodarbojas ar mājsaimniecību, ko vīrieši dara gandrīz desmit reizi mazāk, kas norāda uz nelīdzvērtīgu dzimumu lomu sadalījumu ģimenē.⁴³

Tabula Nr.32

⁴³ Pētījums pieejams LM mājas lapā, sadaļā ES struktūrfondi:
http://sf.lm.gov.lv/CMS/modules/EReditor/jscripts/tiny_mce/plugins/filemanager/files/esf/Petijumi/DTP_lielie/dzimumu_lidztiesiba.pdf

Ekonomiskās neaktivitātes iemesli sievietēm, 2009, ES

Women's reasons for not working



Q16b. What is the reason that you are currently not employed?

%, Base: women who are not employed (excluding retired women and full-time students), by country

Avots: „Eiropas sieviešu attieksme un uzskati pirms 2009.gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām”. Eurobarometra publikācija: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_pe_women_report_en.pdf

Līdzīga situācija ir arī pārējās ES dalībvalstīs. Eurobarometra veiktajā 2009.gada aptaujā ES vidēji 32% no aptaujātajām, ekonomiski neaktīvajām sievietēm atzīst, ka nestrādā, jo rūpējas par ģimeni (sk. tabulu Nr.32). Latvijā 27% sieviešu nestrādā, jo ir jārūpējas par ģimeni, 40% meklē darbu, 7% tā ir brīva izvēle nestrādāt un 25% ir citi iemesli kāpēc nestrādā. Vislielākais sieviešu īpatsvars, kas nestrādā, jo rūpējas par ģimeni ir Maltā – vairāk kā puse (51%) un Vācijā – 46%. Turklāt no aptaujātajām sievietēm Maltā tikai 4% meklē darbu. Zviedrijā un Dānijā ir vismazākais sieviešu skaits, kas nestrādā ģimenes pienākumu dēļ, attiecīgi 3% un 8%.

X. Indikatori attiecībā uz meitenēm (L)

2008. gadā Slovēnijas prezidentūras laikā tika izstrādāti trīs indikatori attiecībā uz meitenēm, kas nav kā atsevišķa joma iekļauta Rīcības platformā, bet ir ES dalībvalstu iniciatīva.

1.indikators mēra **dzimumaudzināšanu un savstarpējo attiecību izglītību jeb dzimumaudzināšanas parametrus izglītības sistēmā (pamatskolā un vidusskolā)**. 2006. gada Starptautiskās Ģimenes plānošanas un Pasaules Veselības organizācijas (PVO) pētījums liecina, ka 15 gadu vecumā 14,1 % meiteņu un 21,8 % zēnu ir bijuši dzimumsakari; 84 % meiteņu un 86,9 % zēnu šajā vecumā lietojuši kontracepcijas līdzekļus. PVO dati par dzīvi dzimušo bērnu īpatsvaru mātēm līdz 20 gadiem liecina, ka 2000. gadā tas ir bijis 11,45 %; 2001. gadā – 9,73 %; 2002. gadā – 7,26 %; 2003. gadā – 9,63 %; 2004. gadā – 9,31 %; 2005. gadā – 8,71 %; 2006. gadā – 8,44 %.

Latvijā aborts ir atļauts, arī ar sociālu un ekonomisku pamatojumu. Pēc iepriekšminētajā pētījumā publicētajiem 2003. gada datiem 15-19 gadu vecām meitenēm dzimst 22,1 bērns uz 1000 iedzīvotājiem; 15-19 gadu vecumā 16,6 meitenēm uz 1000 iedzīvotājiem ir ticis veikts legāls aborts. Pēc Pasaules Veselības organizācijas datiem mākslīgo abortu skaits uz 1000

dzīvi dzimušiem bērniem mātēm līdz 20 gadu vecumam 2000. gadā bija 690,82; 2001. gadā – 775,86; 2002. gadā – 1050,96; 2003. gadā – 762; 2004. gadā – 795,78; 2005. gadā – 766,93, 2006. gadā - 705,26. Salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm Latvijā ir vidēji augsts jaunu meiteņu legāli veikto abortu rādītājs.

2.indikators mēra priekšstatu par savu ķermeni vai meiteņu un zēnu neapmierinātību ar savu ķermeni.

Latvijā 15 gadu vecu bērnu vidū 3,5 % meiteņu un 7,9 % zēnu svars ir pirmsaptaukošanās līmenī, bet 0,7 % meiteņu un 0,7 % zēnu ir novērojama aptaukošanās; 38,8 % šīs vecuma grupas meiteņu un 10,6 % zēnu nav apmierināti ar savu ķermeņa svaru (sk. tabulu Nr.33)⁴⁴, un diētas ietur un svaru kontrolē 16,3 % piecpadsmitgadīgu meiteņu un 2,5 % zēnu. Visās ES dalībvalstīs ir aptuveni līdzīga situācija, proti, parasti pirmsaptaukošanās līmenī vai aptaukojušies vairāk ir zēni (vai arī vienāds meiteņu un zēnu skaits), turpretī neapmierinātība ar savu ķermeni, diētas ieturēšana un svara kontrolēšanas aktivitātes daudz vairāk raksturīgas meitenēm.

Tabula Nr. 33

15 gadu vecu meiteņu un zēnu neapmierinātība ar savu svaru (%)

⁴⁴ Dati no Zviedrijas prezidentūras izstrādātā ziņojuma Padomei par *Pekinu + 15*. 2009.gads.

	2001/2002		2005/2006	
	Meitenes	Zēni	Meitenes	Zēni
Austrija	44,9	25,9	50	31
Bulgārija	-	-	36	18
Beļģija	54,8	25,3	51	24
Kipra	-	-	-	-
Čehija	39,0	16,3	39	16
Dānija	48,2	22,8	44	20
Igaunija	34,9	9,4	32	14
Somija	43,3	19,8	45	22
Francija	41,8	20,6	44	21
Vācija	51,9	32,2	58	31
Grieķija	33,2	24,0	36	24
Ungārija	41,2	21,1	40	18
Īrija	48,3	21,4	45	22
Itālija	37,1	18,9	38	19
Latvija	38,8	10,6	43	11
Lietuva	42,5	9,0	40	12
Luksemburga	-	-	53	27
Malta	31,7	22,7	32	17
Nīderlande	50,6	23,7	53	25
Polija	56,5	19,3	54	19
Portugāle	48,0	24,1	47	26
Slovākija	-	-	17	10
Slovēnija	59,9	24,4	54	26
Spānija	49,0	27,8	45	27
Zviedrija	41,9	18,0	48	23
Anglija	46,4	24,4	44	23
Skotija	52,3	20,6	48	25
Velsa	52,0	26,5	47	26

3.indikators apkopo **izglītības sasniegumus: piecpadsmgadīgu skolēnu prasmju salīdzinājums matemātikā un dabaszinātnēs un skolnieču īpatsvars augstākās izglītības dabaszinātņu, matemātikas, datorzinātņu un skolotāju apmācības un izglītības zinātnes jomās.**

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas 2006. gada rezultāti rāda, ka:

- Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi dabas zinātnēs ir 490 punkti (meiteņu sasniegumi dabaszinātnēs ir par 7 punktiem augstāki nekā zēniem);
- Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi lasīšanas prasmē ir 479 punkti (meiteņu sasniegumi ir par 50 punktiem augstāki nekā zēniem);
- Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi matemātikā ir 468 punkti (zēnu sasniegumi ir par 5 punktiem augstāki nekā meitenēm).

Latvijā uz citu ES dalībvalstu fona meitenēm ir augsti sasniegumi matemātikā. Visaugstākie sasniegumi ir Igaunijā (tikai par 1 punktu zemāki nekā zēniem), sk. tabulu Nr. 34⁴⁵, viszemākie Austrijā (par 23 punktiem zemāki nekā zēniem)

Tabula Nr.34

Meiteņu un zēnu rezultātu (punkti) atšķirība matemātikā un dabas zinībās, 2006⁴⁶

	Matemātika	Dabas zinātnes
Austrija	-23	-8
Beļģija	-7	-1
Čehija	-11	-5
Dānija	-10	-9
Somija	-12	3
Francija	-6	-3
Vācija	-20	-7
Grieķija	-5	11
Ungārija	-10	-6
Īrija	-11	0
Itālija	-17	-3
Luksemburga	-17	-9
Holande	-13	-7
Polija	-9	-3
Portugāle	-15	-5
Slovākija	-14	-6
Spānija	-9	-4
Zviedrija	-5	-1
Lielbritānija	-17	-10
Bulgārija	4	17
Igaunija	-1	4
Latvija	-5	7
Lietuva	-2	9
Rumānija	-7	2
Slovākija	-5	8

Saistībā ar **studenšu īpatsvaru augstākās izglītības dabaszinātņu, matemātikas, datorzinātņu un skolotāju apmācības un izglītības zinātnes jomās** Latvijā ir samērā slikti rādītāji uz citu dalībvalstu fona – uz 2001.gadu 38.8%, bet uz 2006.gadu - tikai 31% Latvijas meiteņu izvēlējušās studēt dabas zinātnes, matemātikas un IT jomās (sk. tabulu Nr.35)⁴⁷. Visaugstākie rādītāji ir Itālijā (50%), Bulgārijā (49%) un Rumānijā (54%). Savukārt izglītības jomā Latvijā 2006.g. izvēlējušās studēt 85% meiteņu, un tendence ir pieaugt meiteņu īpatsvaram izglītības un humanitārajās jomās. Tā, piemēram, 2007.gada augstskolu absolventu vidū, kas izvēlējušies iegūt izglītību skolotāja un izglītības zinātņu jomā 91.1% bija meitenes, kas ir viens no augstākajiem īpatsvaram ES. Par negatīvām parādībām tās uzskatāmas tādēļ, ka sievietes izvēlas nozares, kas netiek saistītas ar valsts nākotnes ekonomiskās attīstības modeli un šajās tautsaimniecības nozarēs ir zemāk apmaksāts darbs nekā nozarēs, kurās studē un vēlāk strādā vīrieši. Savukārt raugoties no vīriešu situācijas ir cita

⁴⁵ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu + 15*. 2009.gads.

⁴⁶ Avots: Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD),2006

⁴⁷ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par *Pekinu + 15*. 2009.gads.

negatīva iezīme, proti, - vīriešu īpatsvars augstskolu studijas beigušo vidū ir tikai 31% (2008.gads). Ja virzāmies uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku, kas nozīmē, ka fizisku darbu aizstās augstās tehnoloģijas un cilvēku smadzeņu potenciāla izmantošana, tad Latvijas vīrieši nākotnē varētu nonākt nelabvēlīgā situācijā.

Tabula Nr.35⁴⁸

Studentu īpatsvars augstākās izglītības dabaszinātņu, matemātikas, datorzinātņu un skolotāju apmācības un izglītības zinātnes jomās 2001.g. un 2006.g.

	2001		2006	
	Zinātne, Matemātika, Informācijas tehnoloģijas	Izglītība	Zinātne, Matemātika, Informācijas tehnoloģijas	Izglītība
Austrija	33.3	71.7	34	75
Bulgārija	55.1	76.9	49	68
Beļģija	30.8	70.2	32	73
Kipra	36.0	90.6	36	88
Čehija	24.0	71.7	33	75
Dānija	33.2	68.5	33	71
Igaunija	38.9	87.6	39	90
ES- 27	39.0	74.2	37	75
Somija	41.8	80.3	40	81
Francija	-	-	36	76
Vācija	32.6	69.3	35	69
Grieķija	-	-	-	-
Ungārija	31.7	72.3	31	73
Īrija	45.1	82.2	42	78
Itālija	49.6	84.0	50	87
Latvija	38.8	83.3	31	85
Lietuva	42.0	79.2	34	78
Luksemburga	-	-	-	-
Malta	31.6	70.9	36	78
Nīderlande	23.4	73.9	16	74
Polija	49.5	73.6	37	73
Portugāle	49.9	81.3	47	26
Rumānija	59.9	50.9	54	75
Slovākija	31.9	73.8	36	75
Slovēnija	30.8	80.3	33	80
Spānija	37.2	76.0	34	78
Zviedrija	45.4	77.3	43	76
Lielbritānija	40.0	70.7	37	74

⁴⁸ Zviedrijas prezidentūras izstrādātais ziņojums Padomei par Pekinu + 15. 2009.gads.

XI. Rīcības Platformas joma „Sievietes un bruņotie konflikti” (E).

2008.gadā Francijas prezidentūra izstrādāja 4 indikatorus attiecībā uz sievietēm un bruņotajiem konfliktiem.

1.indikators mēra sieviešu un vīriešu īpatsvaru (procentuāli un absolūtos skaitļos), kas piedalījušies apmācībā par dzimumu līdztiesību:

- starp diplomātiskā korpusa darbiniekiem un civilajiem un militārajiem darbiniekiem, kas nodarbināti dalībvalstu un Kopienas institūcijās;

- starp darbiniekiem, kas piedalās ANO miera uzturēšanas operācijās un Eiropas Drošības un aizsardzības politikas misijās, tai skaitā militārā dienesta un policijas darbiniekiem.

Šādi dati Latvijā nav pieejami. Atsevišķs mācību kurss par dzimumu līdztiesību minētajai mērķa grupai Latvijā nav ieviests, taču visiem Valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem ir iespēja apmeklēt Valsts administrācijas skolas piedāvāto kursu „Sieviešu un vīriešu tiesības un iespējas”.

2.indikators mēra **sieviešu un vīriešu īpatsvaru diplomātiskajās misijās** un Kopienas institūciju delegācijās, un starp darbiniekiem, kas piedalās ANO miera uzturēšanas operācijās un ESDP misijās, tai skaitā militārā dienesta un policijas darbiniekiem. Saskaņā ar Ārlietu ministrijas datiem 2008.gada sākumā Latvijas diplomātu vidū bija 316 sievietes un 157 vīrieši, jeb 66.8% sieviešu un 33.2% vīriešu. Saskaņā ar Aizsardzības ministrijas datiem 2008.gada sākumā starptautisko misiju dalībnieku vidū dominē vīrieši, sieviešu īpatsvars ir 0,36%.

3.indikators analizē dalībvalstu un Eiropas Komisijas finansējumu valstīm, kurās norisinās bruņoti konflikti vai pastāv pēckonflikta situācija, atsevišķi norādot **finansējumu, kas novirzīts vardarbības problēmas risināšanai un sieviešu līdzdalības veicināšanai miera veicināšanas un pēckonflikta atjaunošanās darbos**, kā arī atsevišķi norādot to finansējuma daļu, kas tiek piešķirta NVO, kas veicina dzimumu līdztiesību un sieviešu stāvokļa uzlabošanu. Attīstības sadarbības ietvaros Latvijā īstenoti šādi projekti:

- 2007.gadā - EK līdzfinansēts projekts „Afganistānas sieviešu - uzņēmēju pieredzes apmaiņas programma”. (finansējumu no Latvijas puses sniedza Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera);
- 2008.gadā realizēts projekts - Irākas sieviešu – uzņēmēju vizīte Rīgā „Stiprinot sievietes lomu sabiedrībā, biznesā, attīstībā” (finansējums 19 690,5 LVL);
- 2008.gadā notika Afganistānas Sieviešu Biznesa federācijas vizīte Latvijā; delegācija piedalījās biedrības „Līdere” organizētā mentoringa meistardarbnīcā (ĀM finansējums 7000 LVL).

4.indikators **mēra sieviešu un vīriešu īpatsvaru un izcelsmes valsts starp patvēruma meklētājiem**, kas ieguvuši bēgļa statusu vai līdzīgu aizsardzību. Kopš 1998.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 30.novembrim patvēruma pieteikumu Latvijā iesniedza 251 persona. No šiem patvēruma meklētājiem 56 bija sievietes. No 1998.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 27.novembrim bēgļa statuss Latvijā kopumā piešķirts 17 personām. Savukārt alternatīvais statuss no 2002.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 30.novembrim kopumā ir piešķirts 21 personai.

Patvēruma meklētāju galvenās izcelsmes valstis no 2008.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 30.novembrim bija Gruzija (17 patvēruma meklētāji), Afganistāna (8) un Krievija (5). 2007.gadā galvenās izcelsmes valstis bija Bangladeša (6), Armēnija (4) un Azerbaidžāna (4). Galvenās izcelsmes valstis personām, kurām ir piešķirts bēgļa statuss, ir Azerbaidžāna (4 bēgļi), Pakistāna (3) un Kenija (2) (no 1998.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 27.novembrim). Savukārt galvenās izcelsmes valstis personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss, ir

Somālija (7 personas ar alternatīvo statusu), Krievija (6) un Baltkrievija (3) (no 2002.gada 1.janvāra līdz 2008.gada 30.novembrim).

Situācija Latvijā indikatoru noteiktajās jomās kopumā ir dažāda. Ir jomas, kurās Latvija, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, ir sasniegusi augstus rādītājus, un ir jomas, kurās Latvijai vēl būtu veicami uzlabojumi. Latvijas situācijas ilustrēšanu apgrūtina fakts, ka 2008.gada sākumā dalībvalstu aizpildītā anketa „Par sievietēm bruņotajos konfliktos” ietvēra atšķirīgus rādītājus. Pēc anketu rezultātu apkopošanas un analīzes, Francijas prezidentūra izvirzīja secinājumos ietvertos rādītājus, kas atšķiras no anketā ietvertajiem jautājumiem. Tādēļ par atsevišķiem rādītājiem informācija par situāciju Latvijā pašlaik ir nepilnīga.